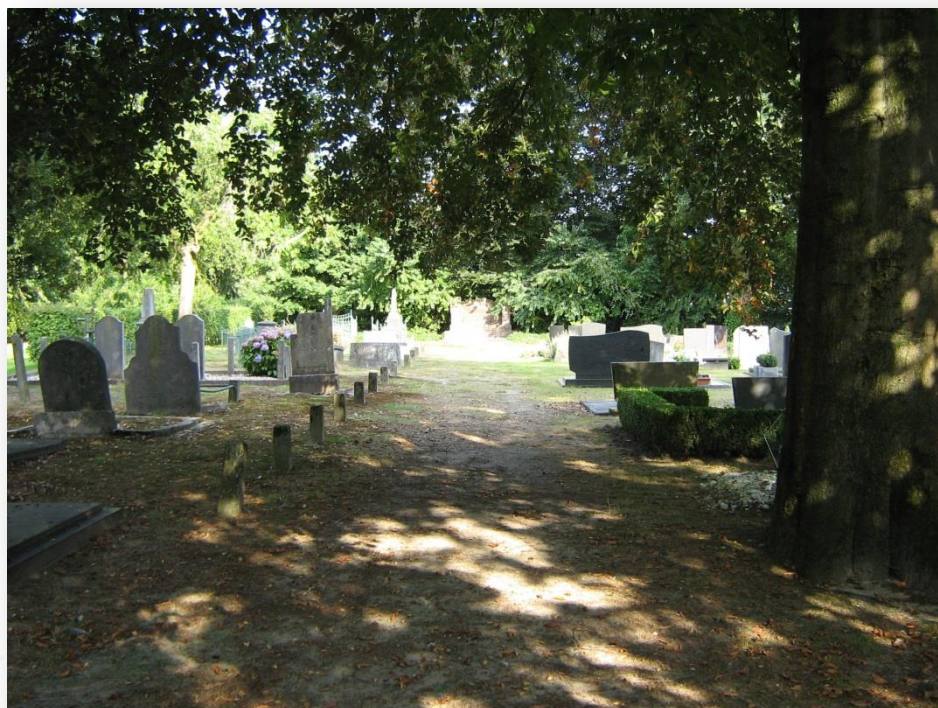

De protestantse begraafplaats te Bergeijk.

De Nederlands Hervormde Gemeente Bergeijk beschikt over een eigen begraafplaats aan de Bucht 11 in Bergeijk. Met zijn 1980 m² is het een kleine, maar sfeervolle begraafplaats.¹

Historie

Voor 1832 werden katholieken en protestanten door elkaar begraven op de begraafplaats bij de Hofkerk. Het kerkhof lag aanvankelijk geheel aan de noordzijde van de kerk, waarvan met de reconstructie van het plein in 2011 de laatste sporen verdwenen. Het kerkhof verschoof successievelijk naar de zuidzijde van de kerk waar katholiek en protestant door elkaar werden begraven tot 1832. Begraven werd er zowel op het kerkhof als in de kerk zelf, ongeacht de gezindte.²

¹ Het oppervlak is zonder de uitbreiding aan de noordzijde

² In 1804 verbood Napoleon in Frankrijk bij decreet het begraven in de kerken. In 1810 ging dit decreet na de inlijving van Nederland daarom ook in ons land gelden. Dit verbod was niet van lange duur want koning Willem-I schortte het verbod bij Souverein Besluit van 24 december 1813 op, met name ten behoeve van de bovenlaag in de maatschappij. Bij Koninklijk Besluit van 22 augustus 1827 werd het echter weer van kracht verklaard.

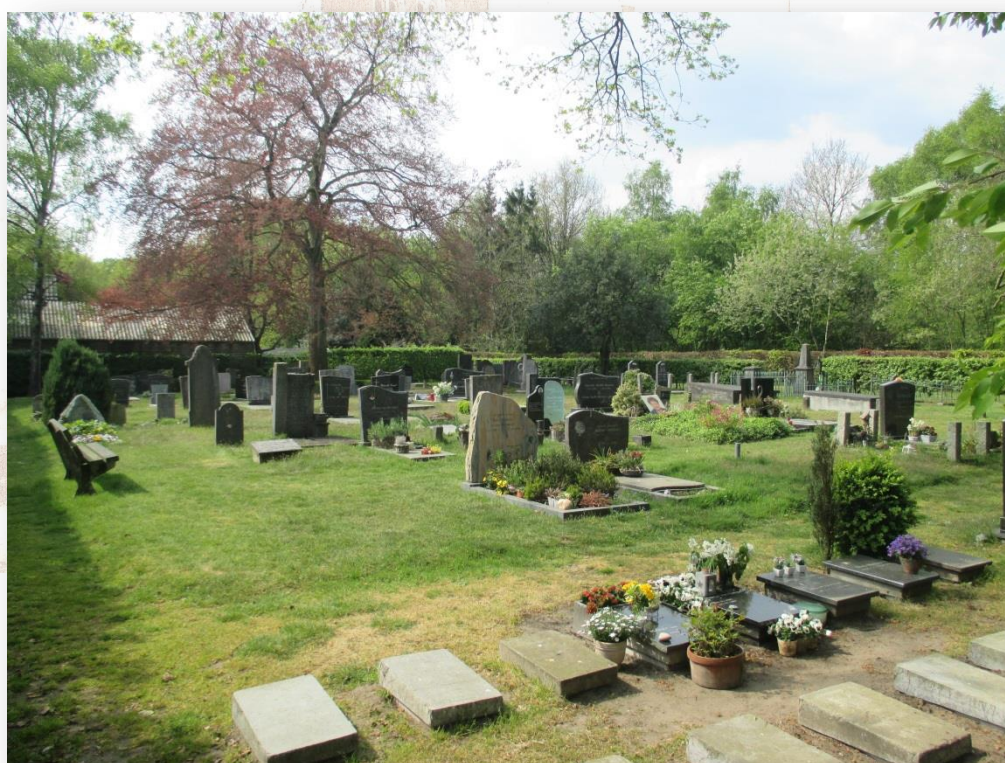
Op den Rösheuvel

Vanaf 1832 kregen de protestanten een afgebakend stuk toegewezen op die begraafplaats. In 1863 kregen zij echter een eigen begraafplaats aan het Keulsche Pad, nu de Bucht geheten.

Het zakelijk recht op het kerkhof bij de Hofkerk bleef na 1863 nog een aantal jaren aan de Hervormde Gemeente behouden.³ In de gemeenteverslagen blijft het kerkhof bij de Hofkerk daarom bestempeld als begraafplaats voor rooms-katholieken en hervormden.

In 1874 werd begraafplaats De Bucht vergroot, een lijkenhuis gebouwd en een 21 artikelen tellend reglement opgesteld. In dit reglement werden veel zaken beschreven. Niet alleen staan zaken omschreven als indeling, klasse en tarief, maar ook komen kleding bij de uitvaart en een nauwkeurige taakomschrijving voor de doorgraver aan bod. De integrale tekst van het reglement is als bijlage opgenomen.

In tegenstelling met rooms-katholieken, waar een goede gebuur van de overledene het doodgraverswerk verrichtte, werd bij de hervormden gebruik gemaakt van een vaste doodgraver.

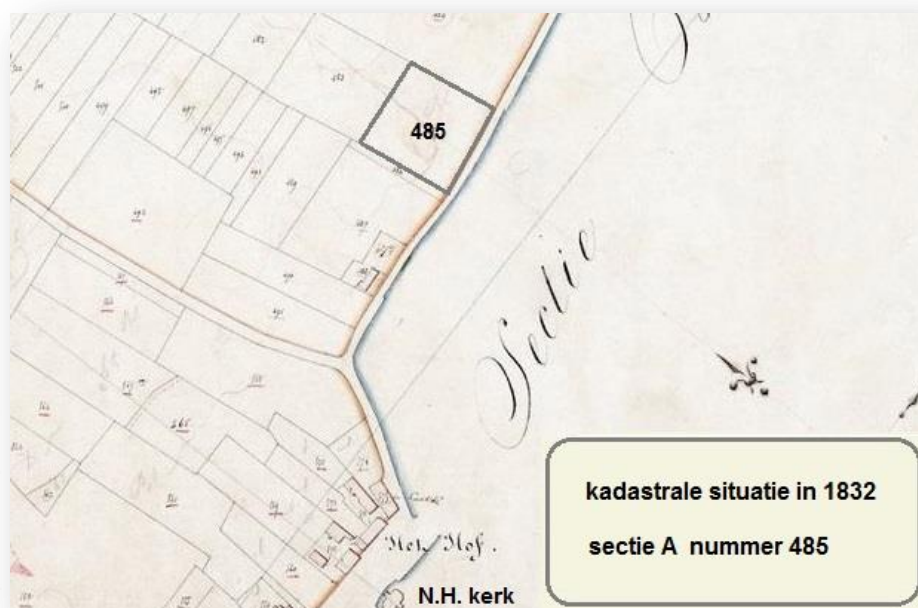
---

³ Kadastraal sectie B nummer 732

Op den Rösheuvel

Ontwikkeling van het perceel

In 1832 maakt de latere begraafplaats deel uit van een perceel bouwland met een oppervlak van 3910 m² met kadastrale aanduiding sectie A nummer 485. Het perceel is dan eigendom van landbouwer Frans Bruijns.

Vermoedelijk is hij het die er een huis op bouwt, want op de topografische kaart van 1837 staat er al een huis ingetekend.

Hij verkoopt het perceel aan huisschilder Jan Willems, die het op zijn beurt omstreeks 1856 weer verkoopt aan notaris Leendert van Galen. Rond die tijd wordt het perceel in drie delen gesplitst: een bouwland met een oppervlak van 2520 m² (A-632), een perceel 'tuin' met een oppervlak van 1246 m² (A-633) en een perceel met de woning en bijbehorend erf van 144 m² (A-634). Het geheel wordt vervolgens eigendom van de Bergeijkse dienstmeid Maria de Louw. (geb. 1 febr. 1831) Het gaat haar blijkbaar niet goed want ze verkoopt de tuin en de akker aan de Diaconie van de Hervormde Kerk en na belening in 1862 en 1863 moet ze uiteindelijk ook haar huisje afstaan aan de Diaconie. Op 19 maart 1868 verlaat ze Bergeijk voorgoed en overlijdt uiteindelijk op 23 januari 1894 in Gestel en Blaarthem.

De Hervormde Gemeente legt op een deel van het perceel nu een begraafplaats aan en bouwt er in 1874 een lijkenhuisje.

De Diaconie verkoopt in 1878 het huis, de tuin en 765 m² bouwland aan Simon van Vuuren die 1° luitenant-kwartiermeester is in het Oost-Indische Leger. Hij laat het huisje verbouwen en laat er zijn ouders, de gepensioneerde marechaussee Jasper van Vuuren en Wijva de Kock in wonen. In die tijd voltrekt er zich ook een tragisch voorval, waarover elders in dit stuk meer. Jasper van Vuuren overleed in 1883 en ruim 10 jaar later overleed Wijva, zijn weduwe en zij werden op de begraafplaats achter hun huis ter aarde besteld. Hun zoon Simon verkoopt in 1895 het huis met aanhoorigheden. Een deel van het perceel verkoopt hij aan de Hervormde Gemeente om de begraafplaats uit te breiden. De begraafplaats bereikte nu een oppervlak van 1980 m². De nieuwe eigenaar/bewoners van het huis worden nu de sigarenmaker Adriaan Leppens en zijn vrouw Wilhelmina Bergmans en hun kinderen. In de loop der tijd wordt het perceel verder

Op den Rösheuvel

opgedeeld. In de jaren vijftig van de vorige eeuw komt er al een tweede woning bij en thans zijn er 4 percelen: de Bucht 13, 15, 17 en 19.

De topografische kaart van 1898 toont ons de situatie op het einde van de 19^e eeuw met het woonhuis centraal gelegen aan de straatzijde. Nauwelijks zichtbaar staat er in de zuidoosthoek van de begraafplaats een rode stip die het lijkenhuisje weergeeft. In die beginperiode is de toegang tot de begraafplaats niet zoals nu aan de zuidwestzijde, maar via een pad aan de oostzijde.

Door de relaties die er via het rust- en herstellingsoord liepen tussen de *Van Galenstichting* en weverij *De Ploeg*, kreeg de begraafplaats in de volksmond de naam van het Bolsjewiekenkerkhof.

Het lijkenhuis is inmiddels al lang verdwenen, maar de oude eikenhouten draagbaar, die bediend kon worden door maar liefst 10 dragers, bestaat nog steeds. De baar wordt echter al lange tijd niet meer gebruikt en staat bij de heemkundekring. Vanwege de kleine groep protestanten werd slechts sporadisch overgegaan tot ruiming en hergebruik van de graven. Dit betekent dat de graven en graftekens tot nu toe overwegend bewaard zijn gebleven.

In 1995 werd met de opbrengst van de verkoop van een strook grond aan de westzijde, een extra stukje grond gekocht waardoor er ook in de nabije toekomst nog voldoende ruimte is om graven uit te geven.

Op den Rösheuvel

De begraafwet van 1869 verplichtte elke gemeente om te beschikken over een eigen algemene begraafplaats. Tot 1997 heeft deze begraafplaats daarvoor ook dienst gedaan. In onderling overleg werd bepaald dat in de zuidoostelijke hoek de algemene graven konden worden ingericht, maar heel strikt werd die regel niet toegepast.

Bij de gemeentelijke herindeling van 1997 kwam de gemeentelijke begraafplaats van Luijkgestel, de 'Kapelakker', binnen de grenzen van de nieuwe gemeente en zodoende werd dat de formele algemene begraafplaats. Door het liberale toelatingsbeleid heeft deze begraafplaats echter nog steeds een min of meer algemeen karakter behouden.

De oude draagbaar van de Hervormde Gemeente van Bergeijk is bewaard gebleven.

(foto collectie J. Bussing)

De hervormde kerk van Bergeijk

Als gevolg van de Bataafse omwenteling hadden de protestanten de Hofkerk in 1798 weer moeten afstaan aan de katholieken. Zij hadden een afkoopsom ontvangen, maar door hun numerieke kleine aantal was het bedrag ontoereikend om een eigen bedehuis te bouwen. Dat probleem deed zich in tal van Brabantse dorpen voor. Tijdens het bewind van koning Lodewijk Napoleon (1806-1810) werd de bouw van protestantse kerken in de dorpen gesubsidieerd. In 1809 kreeg de Hervormde Gemeente van Bergeijk een toezegging van 6000 gulden om een nieuwe kerk te bouwen. De burgerlijke gemeente stelde daarvoor een stuk grond aan de Markt beschikbaar. In 1812 kon de kerk worden gebouwd voor 4363 gulden, dus ruim binnen het budget. Mogelijk is het restant aangewend voor de inrichting. De kerk kreeg een luidklok uit 1626 die kon worden gekocht van Carel Frederik Wesselman, de heer van Helmond. In 1840 kon ook nog een orgel worden aangeschaft.

Kleine gemeenschap

Begraafplaatsen vormen een spiegel van de maatschappij. Als we rondkijken op deze begraafplaats, dan valt op dat er enkele familienamen zijn die veelvuldig voorkomen. Zo komen de familienamen *Van Wijk*, *Verhagen*, *Hekker* en *Lamm* frequent voor. En natuurlijk is de familie *Van Galen* prominent aanwezig. Zij vertegenwoordigen het heel beperkte aantal protestantse families in Bergeijk in de 19^e en de eerste helft van de 20^e eeuw; iets wat we in de meeste Kempendorpen kunnen constateren. Een tweetal ontwikkelingen is daarin van doorslaggevende betekenis geweest, namelijk de voortzetting van de overheidsinvloed tijdens het bewind van de *Republiek van de Zeven Verenigde Nederlanden* in de periode 1648-1796. In die tijd was de *Nederduits Gereformeerde Kerk* verheven tot staatsgodsdienst en bekleders van bestuurs- of ambtelijke functies dienden te zijn van *de ware gereformeerde christelijke religie*. Met de komst van de Bataafse Republiek in 1796 werden alle religies gelijk gesteld en verloor de Nederduits Gereformeerde Kerk haar bevoorrechte positie.⁴ Soms werden overheidsdienaren opnieuw benoemd omwille van hun kwaliteiten. In Bergeijk werd Antonie van Galen in 1789 benoemd tot secretaris van de schepenenbank. Na de omwenteling van 1796 werd hij herbenoemd en diens nakomelingen zouden tot het overlijden van Adrianus van Galen in 1918 een prominente rol blijven spelen in Bergeijk.

De tweede bepalende ontwikkeling is het gevolg van de oprichting van de Maatschappij van Welstand door de Hilvarenbeekse dominee Van Heusden in 1822. De Maatschappij verwierf in de loop van de 19^e eeuw in Bergeijk 6 boerderijen en bood daarmee een perspectief aan evenzovele protestantse gezinnen.⁵ Aangezien het tot na de Tweede Wereldoorlog niet gebruikelijk was om gemengde huwelijken aan te gaan bleef de protestantse gemeenschap een kleine op zichzelf aangewezen gemeenschap.

De Bucht

De Bucht of Bocht was oorspronkelijk een aanduiding voor een akkercomplex. Panken beschrijft de Buchten als: “Bochten zijn hier hooge, meestal schrale of niet zeer vruchtbare akkers met aarden wallen die met eiken schaarhout bezet zijn, omringd.”

⁴ In 1798 bestond de bevolking van Bergeijk uit 8 joden (het gezin van de “oude kleren koper” Jacob Benjamin Wiener en diens vrouw Rebekka Samuel Levin), 17 hervormden en 1527 katholieken. In 1815 woonden er 39 protestanten en 1527 rooms katholieken in Bergeijk, op een totale bevolking van 1570 inwoners. In 1825 bedroeg het aantal zielen 42, waarvan 24 lidmaten. In 1828 was het gedaald tot 37 zielen, waarvan 25 lidmaten.

⁵ Elke boerderij werd aangeduid als “ondersteuning” gevolgd door een volgnummer. In Bergeijk lagen de ondersteuning 85, 86, 105, 214, 282 (+ 282a) en 299.

De Maatschappij van Welstand.

Als er in 1796 een einde komt aan het bewind van de protestantse republiek en er onder het gezag van de Bataafse Republiek scheiding komt van kerk en staat, kantelt de situatie voor de protestanten in onze streken door het vervallen van hun privileges en de betaling vanuit Den Haag. Veel protestanten konden moeilijk werk vinden en hun leefsituatie verslechterde aanzienlijk; zelfs verpaupering dreigde. Tussen 1795 en 1819 verdwenen 35 Hervormde Gemeenten in Brabant.

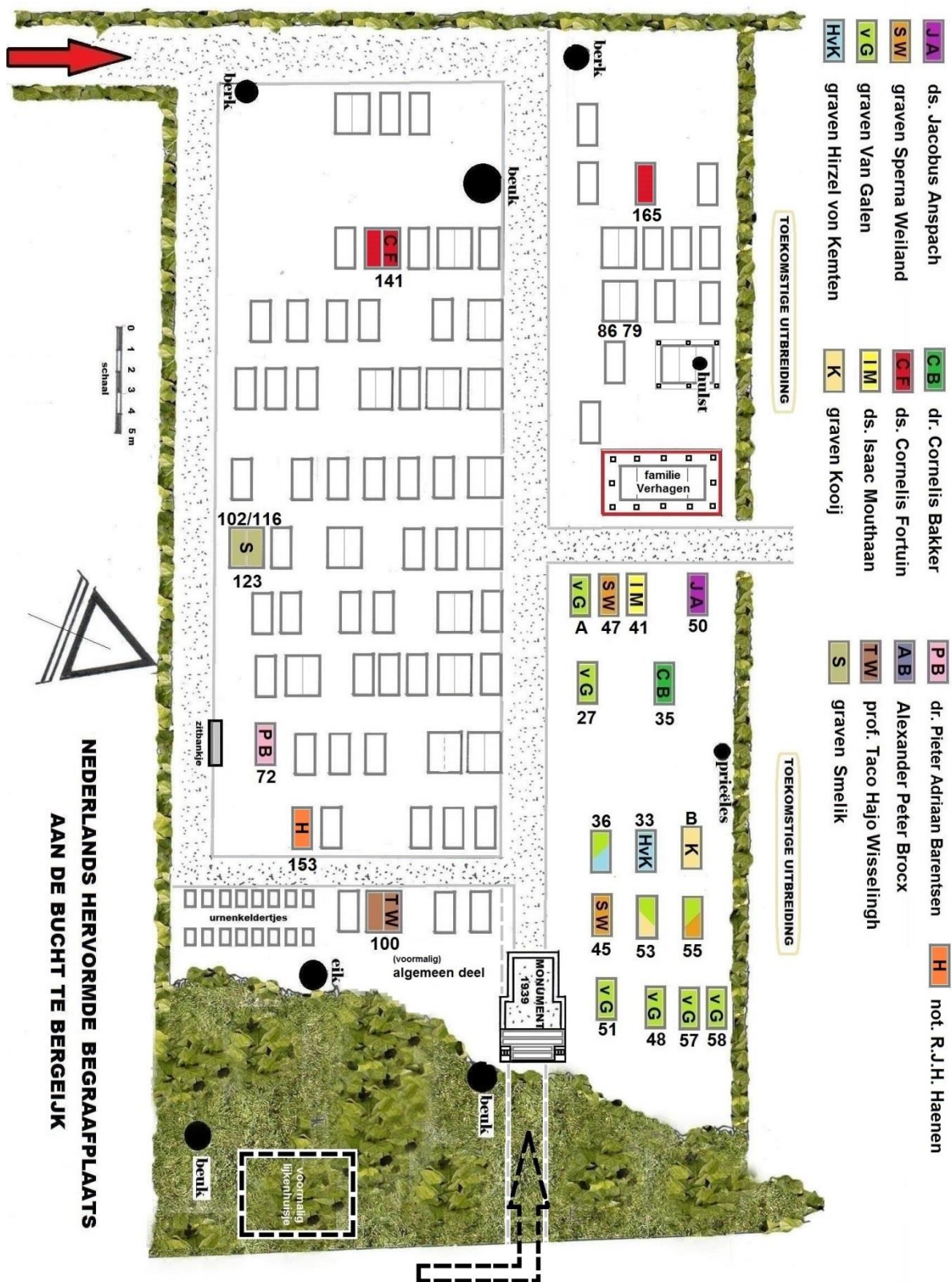

Ds. Jacob van Heusden (1757-1841)

De kleine gemeenten kunnen steeds moeilijker het hoofd boven water houden en ds. Van Heusden uit Hilvarenbeek sticht daarom in 1822 de Maatschappij van Welstand. De maatschappij wilde de situatie voor de aanwezige protestanten verbeteren en door mensen uit andere streken aan te trekken de protestante gemeenten in stand houden. Zij kocht met name boerderijen om die te verpachten. Ze werden aangeduid als 'ondersteuning' gevolgd door een nummer. De Maatschappij stelde zich erg maternalistisch op naar haar pachters. Regelmatig werden de ondersteuning aan een visitatie onderworpen waarbij niet alleen werd getoetst op het beheer van de boerderij, maar ook op sociaal, hygiënisch en religieus vlak. De Maatschappij bestaat tegenwoordig nog altijd, maar haar doelstelling en werkwijze is inmiddels aangepast aan de huidige tijd.

Op den Rösheuvel

**NEDERLANDS HERVORMDE BEGRAAFPLAATS
 AAN DE BUCHT TE BERGEIJK**

Plattegrond

JA ds. Jacobus Anspach	CB dr. Cornelis Bakker	PB dr. Pieter Adriaan Barentsen	H not. R.J.H. Haenen
SW graven Sperra Weiland	CF ds. Cornelis Fortuin	AB Alexander Peter Brocx	
VG graven Van Galen	IM ds. Isaac Mouthaan	TW prof. Taco Hajo Wisselingsh	
HVK graven Hirzel von Kemten	K graven Kooij	S graven Smelik	

TOEKOMSTIGE UITBREIDING

TOEKOMSTIGE UITBREIDING

Meester Panken

Voor de documentatie van de geschiedenis van Bergeijk is schoolmeester P.N. Panken (Duizel, 6 september 1819 – Bergeijk, 20 juli 1904) een belangrijke bron. Hij hield minutieus een dagboek bij en noteerde daarin allerlei, veelal dagelijkse, wetenswaardigheden. Op 11 maart 1891 bezocht hij de begraafplaats. Hij telde 38 graven waaronder 2 zerken. Daags tevoren was er Nicolaas Gerhardus Johannes van der Meulen, een maatschappijboer van 't Loo begraven. (pos. 34)

Hij was ook frequent aanwezig bij uitvaarten, ook van protestanten en maakte daarover de nodige aantekeningen.

Rond de begrafenis, het ritueel

In 1874 werd een 21 artikelen tellend reglement opgesteld. In dit reglement werden veel zaken beschreven zoals: *wat is de gepaste kleding bij een uitvaart* en een nauwkeurige taakomschrijving voor de doodgraver. In tegenstelling met rooms-katholieken, waar een goede buur van de overledene het doodgraverswerk verrichtte, werd door de hervormden gebruik gemaakt van een vaste doodgraver.

Eeuwenlang was het gebruikelijk om mannen op de schouders en vrouwen *'in de hand'* te dragen. Achter de draagbaar volgden de familie, predikant, vrienden en overige belangstellenden. Als regel voor het uitdragen gold: *'de dode hoort met de voeten vooruit het huis te verlaten, liefst via de deuren waardoor men bij een bruiloft naar binnen kwam.'* Het dragen van rouwmantels bij de begrafenis had in die tijd de bedoeling om zich onherkenbaar te maken voor de vertrekkende ziel. Daarom droeg men ook sluiers en hoeden met neergeslagen randen. Vooral voor de weduwe was het belangrijk zich onherkenbaar te maken, want zij liep de meeste kans door haar man meegelokt te worden in het graf. Het lichaam van een in het kraambed gestorven vrouw werd bij voorkeur door zwangere vrouwen gedragen, die zo hoopten op een voorspoedige bevalling.

Bijgeloof vierde in die tijd hoogtij. Zo liet men zich door een doodgraver een tand van een dode brengen, om die vervolgens altijd op zak te dragen. Bij kiespijn werd bijvoorbeeld die tand bij volle maan over het hoofd gegooid.

's Nachts werd veelal een slaapmuts gedragen om te voorkomen dat nachtelijke wind(tocht), welke aangezien werd voor de drager van allerlei ziekten, kon toeslaan. De beste afweer tegen boze geesten, zo dacht men, was het luiden van gewijde klokken. Dit klokgelui verving het oude heidense gebruik van lawaai maken.⁶ In afbeeldingen uit die tijd komen we veel symboliek tegen zoals: een klok of een zandloper die onverbiddeijk verglijdende tijd aangeeft, een glas dat aan de broosheid van het leven herinnert, een gebroken pot die het einde betekent, in het niets vervliegende rook, kortstondig bloeiende rozen, gedooftde kaarsen, uitgespeelde muziekinstrumenten.

Het zijn allemaal illustraties van de Bijbeltekst die we vinden in Prediker 12: 8: *Ijdelheid der ijdelheden, alles is ijdelheid.*

⁶ Na de reformatie werd het luiden van de klok verboden, maar een begrafenis zonder doodsklok werd door de meest orthodoxe gelovige als onwettelijk beschouwd, zodat de kerk schoorvoetend weer toestemming tot luiden gaf.

ZIJ WERDEN HIER BEGRAVEN

Bestuurders en notarissen, de familie Van Galen

Zij hebben in de 19de eeuw het beeld van Bergeijk bepaald. Van 1807 tot 1897 oefenen zij het notarisambt uit, te beginnen met Antonie van Galen die na de Franse tijd als burgemeester (1815-1832) de belangrijkste man van Bergeijk was. De familie ligt ook aan de oorsprong van de weverij de Ploeg. Door middel van een fundatie werd na de dood van Adrianus van Galen, de laatst overleden telg van deze familie, een stichting opgericht. Die stichtte aanvankelijk een vegetarisch rust- en herstellingsoord en later weverij De Ploeg. Op 26 mei 1936 werd overigens de Van Galenstichting overgedragen aan de Hervormde Gemeente in Bergeijk (nu de Protestantse Gemeente). Notarieel werd vastgelegd dat de Protestantse Gemeente de altijd durende zorg en onderhoud van de graven van de familie Van Galen op zich neemt.

Het in 1804 gebouwde huis van notarisfamilie Van Galen bestaat nog tot op heden. Het heeft het adres Hof 63 en is als kantoorpand in gebruik.

Parenteel van Antonie van Galen.

Generatie I

- I. Antonie van Galen, geb. te Terheijden, otr. te Terheijden op 2 juni 1722, tr. (Schepenbank) met Dingena-Elisabeth Kerkhof, geb. te Terheijden.

Uit dit huwelijk tenminste 2 zonen:

1. Arnoldus van Galen, geb. te Terheijden circa 1729, ovl. (ongeveer 91 jaar oud) te Berlicum op 29 februari 1820, tr. met Maria Roosendaal.
2. Leendert van Galen, geb. circa 1734, ovl. (ongeveer 79 jaar oud) te Terheijden op 16 april 1813, volgt II.

Generatie II

- II. Leendert van Galen, zn. van Antonie van Galen (I) en Dingena-Elisabeth Kerkhof, geb. circa 1734, dijkgraaf van de Binnen-polder en van de polder Crauwers-gors en heemraad van de polder Zonzeel, ovl. (ongeveer 79 jaar oud) te Terheijden, wonend A-108, op 16 april 1813, tr. met Catharina Linders.

Uit dit huwelijk 3 kinderen:

1. Antonie van Galen, geb. te Terheijden op 5 augustus 1767, ovl. (64 jaar oud) te Bergeijk op 27 maart 1832, volgt IIIa.
2. Maria van Galen, geb. te Terheijden circa 1774, ovl. (ongeveer 45 jaar oud) te Terheijden op 5 december 1819, tr. met Arij Noteboom. Uit dit huwelijk geen kinderen.
3. Catharina van Galen, geb. te Terheijden circa 1776, ovl. (ongeveer 81 jaar oud) te Terheijden op 28 oktober 1857, volgt IIIb

Generatie III

IIIa. Antonie van Galen, zn. van Leendert van Galen (II) en Catharina Linders, geb. te Terheijden op 5 augustus 1767, notaris; burgemeester, ovl. (64 jaar oud) te Bergeijk op 27 maart 1832, Biografie, tr. (resp. minstens 36 en minstens 23 jaar oud) (Municipaliteit) te Oijen na 30 oktober 1803 na afkondigingen op 16, 23 en 30 oktober 1803 met Johanna Mathea Ernesta Louwiese, geb. te Oijen circa 1780 dr. Pieter Carel Jan Louwiese en Johanna Roijman, ovl. (ongeveer 52 jaar oud) te Bergeijk op 12 mei 1832.

Op 22 mei 1789 werd Antonie van Galen, op dat moment klerk van de stadhouder van Kempenland, door secretaris Daehne tot zijn substituut aangesteld. De aanstelling moest worden bekrachtigd door de Staten Generaal. De goedkeuring volgde op 11 juni 1789 nadat de Staten hadden kunnen vaststellen dat Van Galen was van *'de waare Christelijke gereformeerde godsdienst'*. Ook na de Bataafse omwenteling bleef Van Galen secretaris van de Dingbank van Bergeijk doordat de Municipaliteit hem op 2 april 1798 opnieuw benoemde.

Omstreeks 1807 werd hij door koning Lodewijk Napoleon tevens benoemd tot notaris te Bergeijk. Met de vorming van de gemeente Bergeijk in 1813 werd hij ook haar secretaris welke functie hij tot 1821 bleef uitoefenen. In 1815 werd hij tevens benoemd tot burgemeester van Bergeijk. Notaris en burgemeester bleef hij tot zijn dood in 1832 waarna Theodorus Maas hem opvolgde als burgemeester en zijn zoon Leendert hem opvolgde als notaris.

Uit dit huwelijk 6 kinderen:

1. Leendert Anthonij van Galen, ged. te Bergeijk op 7 september 1806, ovl. (ongeveer 50 jaar oud) te Bergeijk op 2 december 1856, volgt IVa
2. Johanna Catharina van Galen, geb. te Bergeijk op 21 december 1808, ged. te Bergeijk op 25 december 1808, ovl. (80 jaar oud) te Heeze op 27 april 1889, begr. te Heeze, tr. (resp. 25 en ongeveer 31 jaar oud) (Burgerlijke Stand) te Bergeijk op 14 december 1834 met Hendricus Marquardus Freher, ged. te Tilburg op 13 februari 1803, notaris in Heeze van 1831 tot zijn dood in 1868, ovl. (ongeveer 65 jaar oud) te Heeze op 28 oktober 1868, begr. te Heeze.⁷
3. Pieter Carel Jan van Galen, geb. te Bergeijk op 27 januari 1813, ovl. (67 jaar oud) te Bergeijk op 9 maart 1880, volgt IVb.
4. Dimpna Sophia van Galen, geb. te Bergeijk op 28 april 1814, ovl.

⁷ Zie hiervoor ook onze publicatie over het oude kerkhof van Heeze

Op den Rösheuvel

(76 jaar oud) te Brummen op 29 maart 1891, tr. (beiden 26 jaar oud) (Burgerlijke Stand) te Bergeijk op 15 mei 1840 met Hendrik Cornelis Hermanus Reijers, geb. te Voorst op 9 december 1813 zn. Jan Reijers en Petronella Hendrika Verstegen, predikant te Diepeveen en Boxmeer, ovl. (78 jaar oud) te Brummen op 1 januari 1892.

5. Lucas Hendrik van Galen, geb. te Bergeijk op 26 april 1817, ovl. (31 jaar oud) te Bergeijk op 6 juni 1848.
6. Jan van Galen, geb. te Bergeijk op 21 september 1821, doctor in de genees- en verloskunde ongehuwd, ovl. (35 jaar oud) te Boxmeer op 20 april 1857.

IIIb. Catharina van Galen, dr. van Leendert van Galen (II) en Catharina Linders, geb. te Terheijden circa 1776, ovl. (ongeveer 81 jaar oud) te Terheijden op 28 oktober 1857, Biografie, otr. (resp. ongeveer 27 en ongeveer 25 jaar oud) te Hooge en Lage Zwaluwe op 8 april 1803, tr. met Lucas Hendrik Lijsterborg, geb. te Hooge en Lage Zwaluwe circa 1778, "inspecteur", ovl. (ongeveer 77 jaar oud) te Terheijden op 6 maart 1855.

Uit dit huwelijk 2 zonen:

1. Leendert Lijsterborgh, geb. te Terheijden circa 1804, hoofdingenieur van de Provinciale Waterstaat in 's-Hertogenbosch, tr. (resp. ongeveer 27 en ongeveer 22 jaar oud) (Burgerlijke Stand) te Klundert op 11 april 1831 met Adriana Jacomina Ladenberg, geb. te Middelburg circa 1809.
2. Jacobus Dingeman Lijsterborg, geb. te Hooge en Lage Zwaluwe op 13 november 1806, ged. te Hooge en Lage Zwaluwe op 7 december 1806, ovl. (19 jaar oud) te Terheijden wonend Hooge en Lage Zwaluwe op 17 januari 1826.

Generatie IV

IVa. Leendert Anthonij van Galen, zn. van Antonie van Galen (IIIa) en Johanna Mathea Ernesta Louwiese, ged. te Bergeijk op 7 september 1806, notaris in Bergeijk, ovl. (ongeveer 50 jaar oud) te Bergeijk op 2 december 1856, tr. (resp. ongeveer 34 en 24 jaar oud) (Burgerlijke Stand) te Eindhoven op 31 augustus 1841 met Anna Pietronella Kooij, dr. van Adrianus Kooij ('controlleur van convoijen en licenten te Veurne') en Adriana Burgers, geb. te Willemstad op 16 april 1817, ovl. (93 jaar oud) te Bergeijk op 17 maart 1911, begr. te Bergeijk op de Bucht (pos. 53).

Uit dit huwelijk 9 kinderen:

1. **Antonie van Galen**, geb. te Bergeijk op 12 juni 1842, notaris ter standplaats Valkenswaard, ovl. (65 jaar oud) te Valkenswaard op 16 februari 1908, begr. te Bergeijk op de Bucht (**pos. 48**), tr. (resp. 41 en 39 jaar oud) (1) (Burgerlijke Stand) te Veldhoven op 20 juni 1883 met **Maria Esther Hirzel van Kemten**, dr. van Petrus Joachim Hirzel von Kemten en Johanna Maria Christina Kremer, geb. te Veldhoven op 25 mei 1844, ovl. (49 jaar oud) te Bergeijk op 13 januari 1894, begr. te Bergeijk op de Bucht (**pos. 36**).

Panken schreef in zijn dagboek:

Op den Rösheuvel

13 Januari overleed te Bergeijk in den ouderdom van .... Jaren plotseling Maria Ester Hirzel von Kemten, te Veldhoven geb., echtgenoot van den notaris A. van Galen. Hare begrafenis op 't protestantsch kerkhof had 16 onder eenen toevloed van familie, bekenden en belangstellenden plaats. De burgemeester der gemeente wilde bij 't graf eene korte rede over de verdiensten dezer voortreffelijke vrouw houden, doch wegens zijne ongesteldheid durfde hij zich niet mede naar den doodenakker te begeven en verzocht mij hierom in 't sterfhuis met aandrang namens hem te vervangen, hetwelk ik afsloeg. Ook de predikant zeide, bij het verlaten van den lijkstoet uit het sterfhuis (wegens zwaktheid) niet mede te gaan. Toen de stoet in 't sterfhuis terug gekeerd was, sprak hij eenige toepasselijke woorden.

Antonie van Galen tr. (resp. 52 en 32 jaar oud) (2) (Burgerlijke Stand) vermoedelijk te Leiderdorp op 2 maart 1895 met Maria Johanna Vermeire, geb. te Gorssel op 2 november 1862 dr. Jan Balthazar Vermeire en Johanna van der Worp.

De graven van Antonie van Galen (rechts) en dat van zijn vrouw Maria Esther Hirzel van Kemten (links)

Antonie is vertrokken als kandidaat-notaris met lidmaatattestatie naar Heeze op 9 januari 1867 en vervolgens naar Erp op 13 januari 1880. Hij kwam terug naar Bergeijk waar hij op 3 mei 1880 tot notaris werd benoemd. In 1896 werd die standplaats echter opgeheven. Er kwam een nieuwe standplaats in Valkenswaard en Van Galen werd

Op den Rösheuvel

daar in 1896 de notaris. Hij bouwde op de Dommelseweg een nieuwe villa waarin hij ook kantoor hield. Zijn zwager Johannes Augustus Sperna Weiland was ook aan het kantoor verbonden, maar die overleed al op 19 mei 1902. In 1908 overleed Van Galen. Notaris Henricus de Wit volgde hem op.

Notaris Antonie van Galen liet in 1896 deze villa met kantoor bouwen aan de Dommelseweg 28 in Valkenswaard.

2. **Adrianus van Galen**, geb. te Bergeijk op 28 juli 1843, leerlooier, ovl. (75 jaar oud) te Bergeijk op 6 augustus 1918, begr. op de Bucht (**pos.58**).

Hij was de laatste Van Galen die overleed in het ouderlijk huis in Bergeijk. Hij bepaalde bij testament dat het huis en alles wat daarbij behoorde zou worden beheerd door een stichting die de *Van Galen stichting* zou heten. De stichting zou worden bestuurd door de Nederlands hervormde dominees van Bergeijk, Valkenswaard en Eindhoven. Het huis zou moeten worden gebruikt als rusthuis voor herstellende zieken die buitenlucht nodig hadden.

Op den Rösheuvel

3. Johanna Matthea Ernesta van Galen, geb. te Bergeijk op 20 september 1844, ovl. (38 dagen oud) te Bergeijk op 28 oktober 1844.
4. **Johanna Mathea Ernesta van Galen**, geb. te Bergeijk op 20 april 1846, ovl. (69 jaar oud) te Bergeijk op 11 juli 1915, begr. te Bergeijk op de Bucht (**pos. 55**), tr. (resp. 29 en 38 jaar oud) (Burgerlijke Stand) te Bergeijk op 15 februari 1876 met **Johannes Augustus Sperna Weiland**, zn. van Jan Sperna Weiland (tabaksverkoper) en Maria Antoinetta Winterstein, geb. te Leiden op 5 oktober 1837, notaris, ovl. (64 jaar oud) te Valkenswaard op 19 mei 1902, begr. te Bergeijk op de Bucht (**pos. 45**).
5. **Pieter Cornelis van Galen**, geb. te Bergeijk op 15 februari 1848, ovl. (61 jaar oud) te Bergeijk op 12 december 1909, overl. 12 december 1909 te Bergeijk, begr. op de Bucht (**pos. 51**), tr. (resp. 61 en 46 jaar oud) (Burgerlijke Stand) te Bergeijk op 20 september 1909 met Maria Johanna Vermeire.

Pieter Cornelis was kapitein in het Oost-Indisch leger. Pieter trouwde wegens ziekte thuis met de weduwe van zijn broer Antonie, eerder weduwe van dorpsarts Cornelis Bakker. Met een medische verklaring was dispensatie verleend om niet op het gemeentehuis te trouwen. Drie maanden later overleed hij.

6. Adriana van Galen, geb. te Bergeijk op 15 januari 1849, ovl. (1 jaar oud) te Bergeijk op 18 januari 1850.
7. Lucas Hendrik van Galen, geb. te Bergeijk op 8 februari 1850, ovl. (3 maanden oud) te Bergeijk op 13 mei 1850.
8. Lucas Hendrik van Galen, geb. te Bergeijk op 6 juli 1851, bierbrouwer ovl. (65 jaar oud) te Bergeijk op 8 oktober 1916.
Op 9 juni 1892 verlieten de broers Lucas Hendrik en Jan hun woonplaats Bergeijk en vertrokken naar Antwerpen om van daar uit met de "Friesland" naar Amerika te trekken. Op 29 juni 1892 kwamen ze daar aan.
Lucas is echter teruggekomen. In het bevolkingsregister staat genoteerd: *'Ambtshalve ingeschreven in 1907 komende van Amerika. Is Amerikaan.'*

9. Jan van Galen, geb. te Bergeijk op 4 juli 1853, landbouwer.
Op 9 juni 1892 ging hij met zijn broer Lucas Hendrik via Antwerpen naar Amerika.

IVb. **Pieter Carel Jan van Galen**, zn. van Antonie van Galen (IIIa) (notaris; burgemeester) en Johanna Mathea Ernesta Louwiese, geb. te Bergeijk op 27 januari 1813, notaris te Bergeijk, ovl. (67 jaar oud) te Bergeijk op 9 maart 1880, begr. te Bergeijk op de Bucht (**pos. 27**) op 13 maart 1880, tr. (resp. 35 en ongeveer 30 jaar oud) (1) (Burgerlijke Stand) te Deventer op 25 september 1848 met Jacoba Anna Gertruda Reijers, geb. te Voorst in 1818 dr. Jan Reijers en Petronella Hendrica Verstegen, ovl. (ongeveer 41 jaar oud) te Bergeijk op 6 januari 1859 in het kraambed.

Naar aanleiding van zijn overlijden neemt meester Panken de volgende necrologie op in zijn dagboek:

Dinsdag 9 Maart (des voormiddags juist 9 ure) stierf te Bergeijk, in den ouderdom van ruim 67 jaren, de Weledele Heer Pieter Carel Jan van Galen, sedert het begin van 1857 Notaris aldaar. Hij was, evenals zijne 3 broeders en 2 zusters geboren in de fraaije woning door zijn' Vader Antonie van Galen gebouwd in 1804, waartegenover in 1812 de Protestantsche kerk is opgericht. Nadat P. van Galen van de kostschool in het ouderlijke huis te Bergeijk was wedergekeerd, hielp hij zijn' vader +1832 en later zijn' broeder Leendert +1856, voornamelijk in hunne schriftelijke bezigheden als Notaris, Secretaris enz. In 1839 werd hij er gemeente-ontvanger en in 18.. Notaris te Geldrop, waar hij als zoodanig weinig te doen had en hierom ook andere zaken bij de hand nam, welke hem evenwel geen profijt hebben aangebracht. Hij volgde zijn' broeder te Bergeijk las Notaris op en heeft in die betrekking steeds grote gunst en gevolgelyk aanmerkelijk voordeel genoten, zoodat hij een druk kantoor had. Altoos toonde hij zich nederig, arbeidzaam, liefderijk, behulpzaam en ordelijk. Veelzijdig was zijn geest, gaarne strekte hij den leidsman en raadgever. Voorstander van onderwijs, muziek, landbouwvereenigingen, kunstwegen en alles wat ten nutte strekte, stond hij vaak aan het hoofd van een commissie, vergadering, enz. Bijzonder ijverig heeft hij immer gearbeid als lid, kerkvoogd, enz. niet alleen van de hervormde gemeente van Bergeijk, maar ook voor de gezindte in het algemeen. Toch moest men hem verdraagzaam en onpartijdig in het godsdienstige noemen. Door eene wijze matigheid heeft hij mogelijk vele jaren aan zijn leven toegevoegd; hij bezat eene lange, bleeke, magere gestalte en de gave, om steeds bedaard en bestendig te wezen. Men zou hem zelfs in dit punt als een type – woelige en lastige menen tot voorbeeld – kunnen voorstellen. Al de genoemde deugden en hoedanigheden deden hem de algemeene achting en aanzien verwerven. Zijn geluk werd echter,

Op den Rösheuvel

in de laatste jaren door zwakheid en ziekte, daarenboven nog langer, wegens ergerlijke onmin en afgekeerdheid met zijne tweede vrouw, vergald, zóódanig dat ze wederzijds groote moeite en kosten – doch vruchteloos – hebben aangewend, om zich wettig te doen scheiden. Zijne vrouw, met wie hij, onder huwelijksche voorwaarden zich verbonden had, bewoonde, sinds vele jaren, schier alle vertrekken van hun fraai huis, terwijl hij zich met 2 kamers van het kantoor en ene als slaapplaats etc. behielp; hij dineerde langen tijd op de pastorie der Hervormden, als zijnde de Predikant met zijne éénige dochter (kind uit het eerste bed) gehuwd. Hoewel de Heer van Galen en zijne wederehft hetzelfde huis bewoonden, zagen of spraken zij elkander niet. Natuurlijk wierp deze afkeurenswaardige leefwijze een smet over 's mans overigens geregeld gedrag.

Stierf deze waardige burger 's morgens 9 ure, hij was ook op datzelfde uur (namelijk 27 Jan. 1813) geboren. Zijn bij uitstek vermagerd ligchaam is, na [4] volle dagen boven aarde gestaan te hebben Zaterdag voorm. 10 ure deftig begraven.

Uit het eerste huwelijk 3 kinderen:

1. Johanna Mathea Ernesta van Galen, geb. te Geldrop op 7 augustus 1850, ovl. (41 jaar oud) te Dongen op 12 september 1891, volgt V.
2. Jan Pieter Hendrik van Galen, geb. te Geldrop op 14 juli 1853, ovl. (4 jaar oud) te Bergeijk op 29 augustus 1857.
3. N.N. van Galen, geb. te Bergeijk op 1 januari 1859 (doodgeb.).

Pieter Carel Jan van Galen, tr. (resp. 47 en 32 jaar oud) (2) (Burgerlijke Stand) te Waalwijk op 26 juli 1860 met Albertina Sophia Jeanette Harduin, geb. te Waalwijk op 29 oktober 1827 dr. Jean Baptist Marie Harduin en Berbardina Godefrida Carolina Rauws, ovl. (64 jaar oud) te Utrecht op 22 januari 1892.

Uit dit huwelijk 2 zonen:

1. Antonie Pieter Sophie van Galen, geb. te Bergeijk op 12 september 1861, ovl. (82 jaar oud) te Soest op 16 maart 1944, tr. (Burgerlijke Stand) met Tettje Halbertsma, geb. dr. Johannes Halbertsma en Hylkia Kigma, ovl. te Amersfoort op 19 oktober 1918.
2. Jean Baptiste Marie van Galen, geb. te Bergeijk op 1 september 1864, ovl. (75 jaar oud) te Zeist op 15 december 1939, tr. (51 jaar oud) (Burgerlijke Stand) te Zeist op 20 juli 1916 met Anna Maria Dobbe, geb. dr. Jan Dobbe en Anna Maria Lücke.

Generatie V

- V. **Johanna Mathea Ernesta van Galen**, dr. van Pieter Carel Jan van Galen (IVb) en Jacoba Anna Gertruda Reijers, geb. te Geldrop op 7 augustus 1850, ovl. (41 jaar oud) te Dongen op 12 september 1891, begr. te Bergeijk op de Bucht (**pos. A**) op 16 september 1891, tr. (resp. 19 en 30 jaar oud) (Burgerlijke Stand) te Bergeijk op 14 juli 1870 met Jeremias Agatus Theodorus Sperna Weiland, zn. van Jan Sperna Weiland (tabaksverkoper) en Maria Antoinetta Winterstein, geb. te

Op den Rösheuvel

Leiden op 31 oktober 1839, ovl. (67 jaar oud) te Dongen op 8 februari 1907.

Ds. J.A.T. Sperna Weiland was kandidaat in Leiden. Op 22 november 1868 werd hij bevestigd als dominee van Bergeijk. Op 12 oktober 1881 verliet hij Bergeijk om dominee te worden in Dongen.

Meester Panken was op 16 september 1891 weer bij de begrafenis en schreef daarover in zijn dagboek:

16 is het lijk van Mevr. Matthea van Galen, te Bergeik geboren⁸, dochter van P.C.J. van Galen + 1880, op het Protestantsch kerkhof te Bergeik ter aarde besteld. Bij het graf hield Ds. Mouthaan eene rede over de geliefde doode, jong overleden als de onlangs dáár begravene.

Mevrouw was gehuwd met den predikant Sperna Weiland, die hier 12 gelukkige jaren als zoodanig doorbracht en in 1881 in die betrekking naar Dongen vertrok. Hier stierf zijne Echtgenoot 12 dezer. Zij had verzocht te Bergeik nabij haren vader en andere bloedverwanten begraven te worden.

Haar lijk, in een' rouwwagen des namiddags vóór de begrafenis uit Dongen langs de openbare Rijkswegen vertrokken arriveerde des voormiddags 10 ure aan de schutsboom te Bergeik. Hier stonden de hervormde ledematen en eenige Katholieken, volgens verzoek, die ten getale van 22 den lijkwagen tot aan de begraafplaats volgden. De schoone lijkist werd door 6 personen langs den zeer korten afstand van den weg in het graf gedragen, hetwelk daags te voren gemetseld was. Op de kist lagen 2 kransen als gedachtenis door hare kinderen./ Van de vijf was een jongen en twee meisjes overgekomen, behalve hun vader, die aan 't graf eene hartelijke dankzegging had uitgesproken: zijn broeder, te Valkenswaard wonende, dankte ook met eenige woorden. Behalve de koetsier was met den lijkwagen een doodgraver uit Dongen overgekomen, die met zijn collega alhier bij de begrafenis hielpen, waarbij vele nieuwsgierigen tegenwoordig waren. Ik heb ze almede, gelijk die van den docter bijgewoond. De wagen nam eenen anderen, naderen weg naar Dongen terug.

Uit dit huwelijk 5 kinderen:

1. **Johanna Petronella Theodora Catharina Sperna Weiland**, geb. te Bergeijk op 27 januari 1872, ovl. (91 jaar oud) te Vught op 12 april 1963, begr. te Bergeijk op de Bucht (**pos. 97**).
2. **Jacoba Anna Geertruda Sperna Weiland**, geb. te Bergeijk op 13 augustus 1874.
3. **Theodorus Pieter Ernst Sperna Weiland**, geb. te Bergeijk op 30 april 1876, ovl. (75 jaar oud) te Soest op 14 juli 1951, tr. (resp. 31 en ongeveer 27 jaar oud) (Burgerlijke Stand) te Heeze op 18 juni 1907 met Klara Vlot, geb. te Gouda circa 1880 dr. Arie

⁸ Hier maakt Panken een foutje want ze was geboren in Geldrop

- Vlot en Cornelia Nieuwpoort.
4. Johanna Catharina Sperna Weiland, geb. te Bergeijk op 14 maart 1881, tr. (26 jaar oud) (Burgerlijke Stand) te Valkenswaard op 3 juni 1907 met Joannes Benedictus van den Dries, geb. te Ureterp zn. Adrianus van den Dries en Sophia Verschooff, ovl. te Heeze op 17 april 1935.
  5. Theodoor Paul Albert Sperna Weiland, geb. te Dongen op 28 november 1886, tr. (resp. 23 en 24 jaar oud) (Burgerlijke Stand) te Breda op 24 januari 1910 met Catharina Helena van Meerendonk, geb. te Breda op 1 augustus 1885 dr. Petrus Johannes Cornelis van Meerendonk en Catharina Helena Alvers.

Aangetrouwden aan de familie Van Galen

Jacoba Maria Christina Hirzel von Kemten, de schoonzuster van notaris Antonie van Galen

Jacoba Maria Christina Hirzel von Kemten, dr. van Petrus Joachim Hirzel von Kemten en Johanna Maria Christina Kremer, geb. te Veldhoven en Meerveldhoven op 21 juli 1839, ovl. (50 jaar oud) te Bergeijk op 18 december 1889, begr. op 20 december 1889. **(pos. 33)**
tr. (resp. 26 en 33 jaar oud) (Burgerlijke Stand) te Veldhoven op 23 april 1866 met Johan Constant Kremer, zn. van ds. Johannes Leonardus Arnoldus (Jan) Kremer (predikant) en Aaltje Pliester, geb. te Heeze op 5 februari 1833, rijksontvanger, ovl. (53 jaar oud) te Zevenbergen op 18 mei 1886.

Meester Panken schrijft in zijn dagboek over haar overlijden en begrafenis:

18 stierf te Bergeijk ten huize van den notaris A. van Galen, mej. von Hirzel von Kemten, geboren te Veldhoven, weduwe van den heer Kremer, rijksontvanger, in den ouderdom van 50 jaren. Zij is op 't prot. kerkhof te Bergeijk in een gemetseld graf, doch zeer eenvoudig ter aarde besteld.

Adrianus Kooij en Adriana Burgers

Adrianus Kooij, *'controlleur van convoijen en licenten te Veurne'*.

tr. (Burgerlijke Stand) te Willemstad op 8 oktober 1812 met Adriana Burgers.

Uit dit huwelijk 3 kinderen:

1. **Maria Geertruida Kooij**, geb. te Willemstad op 30 oktober 1813, ovl. (68 jaar oud) te Bergeijk op 28 mei 1882, begr. te Bergeijk op de Bucht **(pos. B)**, tr. (resp. 25 en ongeveer 30 jaar oud) (Burgerlijke

- Stand) te Schiedam op 23 april 1839 met Willem Hendrik van Diest, geb. te 's Gravenhage circa 1809, kantoorbediende, ovl. (ongeveer 68 jaar oud) te Arnhem op 26 maart 1877.
2. **Anna Pietronella Kooij**, geb. te Willemstad op 16 april 1817, ovl. (93 jaar oud) te Bergeijk op 17 maart 1911, begr. te Bergeijk op de Bucht (**pos. 53**), tr. (resp. 24 en ongeveer 34 jaar oud) (Burgerlijke Stand) te Eindhoven op 31 augustus 1841 met Leendert Anthonij van Galen, zn. van Antonie van Galen (notaris; burgemeester) en Johanna Mathea Ernesta Louwiese, ged. te Bergeijk op 7 september 1806, notaris in Bergeijk, ovl. (ongeveer 50 jaar oud) te Bergeijk op 2 december 1856. Uit dit huwelijk 9 kinderen.
  3. Remko Ajens Kooij, geb. te Oostende [België] circa mei 1819, ovl. (minder dan één jaar oud) te Willemstad op 7 juli 1819.

De familie Sperna Weiland

Parenteel van Jan Sperna Weiland en Maria Antoinetta Wintersteijn.

Generatie I

- I. Jan Sperna Weiland, tabaksverkoper, tr. (Burgerlijke Stand) te Leiden op 27 juni 1833 met Maria Antoinetta Wintersteijn. (Adres: Choorsteeg Wijk 4 Nr. 408, Leiden)
Uit dit huwelijk 3 zonen:
  1. Johannes Augustus Sperna Weiland, geb. te Leiden op 5 oktober 1837, ovl. (64 jaar oud) te Valkenswaard op 19 mei 1902, begr. te Bergeijk op de Bucht (**pos. 45**), tr. (resp. 38 en 29 jaar oud) (Burgerlijke Stand) te Bergeijk op 15 februari 1876 met **Johanna Mathea Ernesta van Galen**, dr. van Leendert Anthonij van Galen (notaris in Bergeijk) en Anna Pietronella Kooij, geb. te Bergeijk op 20 april 1846, ovl. (69 jaar oud) te Bergeijk op 11 juli 1915, begr. te Bergeijk op de Bucht (**pos. 55**).
J. A. Sperna Weiland was notaris op het kantoor van zijn zwager, notaris Van Galen die zijn kantoor had op de Dommelseweg in Valkenswaard.
  2. Jeremias Agatus Theodorus Sperna Weiland, geb. te Leiden op 31 oktober 1839, ovl. (67 jaar oud) te Dongen op 8 februari 1907, volgt II.
  3. Marinus Antonie Sperna Weiland, geb. te Leiden op 19 april 1846, ovl. (34 jaar oud) te Bergeijk op 22 januari 1881, begr. te Bergeijk op de Bucht (pos. 26) op 26 januari 1881, tr. (Burgerlijke Stand) met Catharina Magdalena Kruklang.

Generatie II

- II. Jeremias Agatus Theodorus Sperna Weiland, zn. van Jan Sperna Weiland (I) en Maria Antoinetta Winterstein, geb. te Leiden op 31 oktober 1839, predikant te Bergeijk en, ovl. (67 jaar oud) te Dongen op 8 februari 1907, tr. (resp. 30 en 19 jaar oud) (Burgerlijke Stand) te Bergeijk op 14 juli 1870, kerk.huw. te Heeze op 14 juli 1870 met **Johanna Mathea Ernesta van Galen**, dr. van Pieter Carel Jan van Galen (notaris te Bergeijk) en Jacoba Anna Gertruda Reijers, geb. te

Op den Rösheuvel

Geldrop op 7 augustus 1850, ovl. (41 jaar oud) te Dongen op 12 september 1891, begr. te Bergeijk op de Bucht (**pos. A**) op 16 september 1891.

Uit dit huwelijk 5 kinderen:

1. Johanna Petronella Theodora Catharina Sperna Weiland, geb. te Bergeijk op 27 januari 1872, ovl. (91 jaar oud) te Vught op 12 april 1963, begr. te Bergeijk op de Bucht (**pos. 97**).
2. Jacoba Anna Geertruda Sperna Weiland, geb. te Bergeijk op 13 augustus 1874.
3. Theodorus Pieter Ernst Sperna Weiland, geb. te Bergeijk op 30 april 1876, ovl. (75 jaar oud) te Soest op 14 juli 1951, tr. (resp. 31 en ongeveer 27 jaar oud) (Burgerlijke Stand) te Heeze op 18 juni 1907 met Klara Vlot, geb. te Gouda circa 1880 dr. Arie Vlot en Cornelia Nieuwpoort.
4. Johanna Catharina Sperna Weiland, geb. te Bergeijk op 14 maart 1881, tr. (26 jaar oud) (Burgerlijke Stand) te Valkenswaard op 3 juni 1907 met Joannes Benedictus van den Dries, geb. te Ureterp zn. Adrianus van den Dries en Sophia Verschooff, ovl. te Heeze op 17 april 1935.
5. Theodoor Paul Albert Sperna Weiland, geb. te Dongen op 28 november 1886, tr. (resp. 23 en 24 jaar oud) (Burgerlijke Stand) te Breda op 24 januari 1910 met Catharina Helena van Meerendonk, geb. te Breda op 1 augustus 1885 dr. Petrus Johannes Cornelis van Meerendonk en Catharina Helena Alvers.

*En de koster van Bergeijk
Die vergat 'ne keer een lijk
want ie had te veel geklonken
hij had teveel gedronken.*

Dorpsartsen

Cornelis Bakker (Zaandam, 7 december 1856 — Bergeijk, 7 september 1891)

Cornelis was een zoon van de fabrikant Jan Bakker en Helena Smit.

Hij was als arts een van de 23 mannen die deel namen aan de eerste Nederlandse poolexpeditie.

Buyss Ballot, directeur van het KNMI, wilde graag dat Nederland mee zou doen met het groepje landen dat elk een expeditie zou uitzenden om gedurende een jaar allerlei wetenschappelijke waarnemingen te doen. Hij wist voldoende middelen te genereren om de expeditie te financieren.

Een wetenschappelijk equipe van vijf man werd samengesteld onder leiding van dr. Maurits Snellen. In Noorwegen werd de Varna gecharterd en op 5 juli 1882 vertrok dit stoomschip onder grote publieke aandacht uit Amsterdam.

Het doel was port Dikson, aan de monding van de Jenisej, waar een onderzoeksstation zou worden opgericht. Dikson werd echter niet bereikt. Het expeditieschip kwam samen met de Deense schuit Dymphna muurvast te zitten in het ijs van de zuidwestelijke Karazee. Het hele observatieprogramma werd, noodgedwongen, op het ijs uitgevoerd.

De Varna op 21 januari 1883 na de tweede hevige ijspersing.

Het Nederlandse onderzoekkamp in maart 1883.

Tijdens verschillende stormen verschoven de ijsplaten rondom de Varna en raakte het schip zwaar beschadigd. Gedurende de poolwinter werden meerdere nooddepots aangelegd en als het erg tekeer ging sliep de hele bemanning met hun kleren aan, klaar om het schip te verlaten. Uiteindelijk zou het schip pas in juli 1883 zinken, na een volle winter en lente vol waarnemingen. Na het vergaan van het schip vertrok het hele team, voorzien van sledes en sloepen, naar het zuiden. Het doel was het Siberische vasteland te

Op den Rösheuvel

bereiken. Na een maand zwoegen kwamen ze aan bij het eiland Vaigatsj, waar ze een klein onbekend eilandje tegenkwamen en het vernoemden naar Buys Ballot. Op weg naar het Siberische vasteland werden ze opgepikt door het schip Louise en op 1 september keerden ze terug in de bewoonde wereld, in Hammerfest. Een maand later werden de expeditieleiden enthousiast verwelkomd in Nederland.

Na terugkomst werd hij arts in Nieuwerkerk aan de IJssel en trouwde daar op 19 juli 1888 met Maria Johanna Vermeire.⁹ Daags daarop vestigde hij zich als arts in Bergeijk. Op 26 juli 1888 gingen ze wonen in de woning waar voorheen dr. Raupp had gewoond. De woning werd gehuurd van P. Jansen uit 's-Hertogenbosch. Drie jaar later overleed hij echter op 34-jarige leeftijd..

Bij de uitvaart van doctor Bakker was ook schoolmeester Panken aanwezig en hij geeft ons in zijn dagboek een live-verslag van de uitvaart:

In den namiddag van 7 Sept. overleed te Bergeik de heer dr. C. Bakker in den ouderdom van (34) jaren. Den volgenden voorm. werden 1 uur lang, ter doodaankondiging de klokken geluid. Ook geschiedde zulks denzelfden duur bij zijne begrafenis Vrijdag 11. Om elf ure trok de stoet met het lijk uit het sterfhuis, alwaar hij ten 12 ure terugkeerde. Op de kist lag een sierlijke krans, door den zwager des dooden uit Holland medegebracht. Onder den lijkstoet bevonden zich nog de vader en schoonvader des docters, alsmede de arts Kuijpers uit Neerpelt, die den overledene in zijne teringachtige ziekte had verzorgd. Bij het graf hield Dominé Mouthaan, nadat de kist met aard overdekt was, eene doelmatige rede over de kunde des overledenen als arts en zijne goedhartigheid, waarom zijn heengaan zeer betreurd werd. Onmiddelijk hierna dankte gezegde schoonvader den hr. A. van Galen voor zijne buitengewone vriendschap den overledene bewezen, alsmede dr. Kuijpers, beiden werden zeer aangedaan, alsook anderen der tegenwoordig zijnde personen, waaronder vele vrouwspersonen. De lijkstoet bestond uit 45 mannelijke, alle in 't zwart gekleedde lieden, protestanten en katholieken.

Verderop meldt hij nog:

8 dezer (=8 juni 1892) is een eenvoudig zerkje op –benevens een ijzeren hek rond het graf van dr. Bakker op 't Protestantsch kerkhof geplaatst, hetwelk ik den volgende dag bezichtigde.

⁹ Ze werd geboren op 2 november 1862 te Gorssel

Op den Rösheuvel

Ruim een maand na zijn overlijden vertrok zijn weduwe uit Bergeijk naar Leiderdorp. Ze kwam echter terug naar Bergeijk om te trouwen met notaris Antonie van Galen nadat die weduwnaar was geworden. Nadat Antonie ook was overleden trouwde ze nog een keer met diens broer.

Pieter Adriaan Barentsen

(Schoondijke, 15 februari 1876 - Zeist, 6 januari 1939)

Pieter Adriaan Barentsen werd op 15 februari 1876 geboren in het gezin van hoofdonderwijzer Pieter Barentsen en zijn vrouw Jozina Martina de Grootte.

Op 8 oktober 1903 vestigde Barentsen zich als jonge dorpsarts in Bergeijk. Hij was de opvolger van dr. Duchateau die enkele maanden eerder was overleden. Daags tevoren was hij als nieuwe dorpsarts ontvangen met een serenade door de fanfare *Echo der Kempen*. Op 27 januari 1904 trouwde hij in Gouda met de 28-jarige Johanna Francina van Ede van der Pals.

Hij was geliefd bij het gewone volk maar werd weggepest door de elite.¹⁰ Hij kaartte regelmatig de slechte hygiënische

toestand en drankmisbruik aan bij de gemeente. Dit werd door de heren van de raad niet zo op prijs gesteld. Velen van hen hadden clandestiene stokerijtjes en zij wilden hun bijverdiensten niet zomaar opgeven. In 1912, 1921 en 1922 schreef hij als sociaal bewogen wetenschapper kritische artikelen over het leven van de arbeidersklasse in de Kempen. Op 2 juni 1917 vertrok hij naar Velsen. Met zijn sociale bewogenheid bleef hij echter in Bergeijk en omgeving want in 1945 promoveerde hij op een proefschrift met de titel *Het oude Kempenland*, een sociografische monografie over de Kempen. Na zijn dood werd hij op zijn wens hier begraven. De toenmalige arts, dr. Hoynk van Papendrecht hield op de begraafplaats een grafrede waarin hij duidelijk maakte waarom deze vooruitstrevende medicus Bergeijk in de kracht van zijn leven had verlaten. Een uiterst eenvoudig grafmonumentje markeert zijn laatste rustplaats.

De mensen waren hem hier niet vergeten en verzamelden stuivers, dubbeltjes en kwartjes voor een monument voor hun dokter. In stilte werd het monument gebouwd, een soort zetel of bank. Hij had volgens de bevolking een stoel in de hemel verdiend. In het najaar van 1993 werd het monument opgeknapt.

Het monument ter ere van dokter P.A. Barentsen.

Inzet: bekroning van het monument met een gedenksteen met het jaar 1939

¹⁰ Bergeijkse notabelen, P. Meurkens, 1977

Dominees

Ds. Isaac Mouthaan

Isaac Mouthaan werd geboren in Uithoorn op 25 april 1856 uit het huwelijk van Nicolaas Mouthaan (candidaat in de wis- en natuurkunde) en Johanna Gerardina Mosselmans.

Hij trouwde te Zaamslag op 20 juni 1882 met Helena Antoinette Krol. Ze was geboren in Schoondijke op 18 november 1861 als dochter van predikant Leendert Desiderius Gerardus Krol en Sara Antoinette Theodora Endtz. Het echtpaar kreeg in Egmond aan Zee waar hij predikant was, op 13 juni 1883 een dochter die de namen Johanna Gerardina kreeg.¹¹

Isaac Mouthaan deed op 25 maart 1888 zijn intrede als predikant van de Hervormde Gemeente Rottevalle. Het gezin Mouthaan vestigde zich vanuit Achtkarspelen op 12 augustus 1890 in Bergeijk waar Isaac predikant werd. Hij sukkelde toen al met zijn gezondheid en vertrok al op 3 december naar Davos in Zwitserland om daar enkele maanden voor herstel te blijven. Isaac overleed echter al op 23 april 1898 en werd op de Bucht begraven. Hij werd slechts 41 jaar.

Schoolmeester Panken vertelt over zijn uitvaart op dinsdag 26 april:
Als buur woonde ik die plechtigheid bij. Men was tegen elf ure uitgenoodigd. De Dominé Krol (zijn schoonvader) te Valkenswaard, hield in de pastorie eene toepasselijke rede. Om half 12 werd de lijk kist uitgedragen, 35 mann. personen gingen in den stoet. Bij het graf hebben achtereenvolgens de dominé uit Eindhoven, van Dissel uit Eindhoven emeritus pred. van Bladel en genoemde Krol eene lijkrede gehouden, de deugden van den dierbaren overledene met recht prijzende.

De weduwe en haar dochter verhuisden op 3 januari 1899 naar Valkenswaard. Op 6 september 1900 trokken ze echter al naar Nijmegen waar zij op 12 november 1919 overleed op 57-jarige leeftijd.

¹¹ Ze trouwde met Cornelis van den Heuvel en overleed te Deventer op 8 november 1953.

Ds. Jacobus Anspach

(Zalk, 16 februari 1830 — Bergeijk, 4 oktober 1908)

Jacobus Anspach werd op 16 februari 1830 geboren in het Overijsselse plaatsje Zalk. Hij was de enige zoon van predikant Jan Adolph Anspach en Johanna Judith ter Haar. Op 27 mei 1859 huwde hij te Eck en Wiel Euphrosina Maria van Braband. Zij kregen veertien kinderen.

Jacobus Anspach.

(foto: SA Tiel, Buren, Culemborg te Tiel)

De jonge Jacobus groeide met zijn vier zusters op in Deventer waar zijn vader predikant was. In 1853 behaalde hij in Leiden zijn licentiaat in de theologie.

Anspach verkeerde in een milieu waar kerk, studie, taal en schrijven vanzelfsprekend waren. Zijn vader studeerde na de geboorte van zijn zoon theologie en behaalde tevens de doctorsbul. Tot de familiekring van moederszijde behoorden onder anderen de bekende predikant-dichters Bernard ter Haar en Nicolaas Beets.

Zijn loopbaan begon hij in 1853 te Middelburg. Kort daarop volgde zijn beroeping en bevestiging als predikant voor de kleine Hervormde Gemeente van het plaatsje Eck en Wiel (gemeente Maurik) in de Neder-Betuwe. Op 6 augustus 1854 werd hij door zijn vader bevestigd als predikant. Na vier jaren huwde hij daar in 1859 zijn acht jaar jongere achternicht Euphrosina Maria van Braband. Hun eerste kind, Jan Adolf, werd het jaar daarop geboren. In huize Anspach werden vervolgens nog dertien kinderen ter wereld gebracht, onder wie een levenloos geboren zoon. De geboorte van hun laatste zoon begin december 1878 werd Euphrosina Maria vermoedelijk fataal. Zij overleed enkele weken later op 28 december.¹²

¹² Uit dit huwelijk 14 kinderen:

1. Jan Adolf Anspach, geb. te Maurik op 16 apr. 1860, briefvengarder, ovl. (64 jaar oud) te Veldhoven op 10 jan. 1925, tr. (Burgerlijke Stand) met Cornelia Hendrika Boon, geb. te Lienden op 26 dec. 1871. Uit dit huwelijk 3 kinderen.
2. Hendrika Margaretha Anspach, geb. te Eck en Wiel op 20 juli 1861, tr. (resp. 32 en ongeveer 51 jaar oud) (Burgerlijke Stand) te Deventer op 20 juni 1894 met Johannes Suffrides Kaempff, geb. te Giethoorn circa 1843, bewaarder kadaster.
3. Jacobus Willem Anspach, geb. te Eck en Wiel op 15 feb. 1863.
4. Herman Hendrik Anspach, geb. te Eck en Wiel op 22 jan. 1864.
5. Johanna Judith Anspach, geb. te Eck en Wiel op 7 feb. 1865. Op 29 maart 1920 verhuisde ze samen met haar zus Ida naar Zeist.
6. Daniël Anspach, geb. te Eck en Wiel op 20 juli 1866, ovl. (61 jaar oud) te Zeist op 24 okt. 1927.
7. Anna Anspach, geb. te Eck en Wiel op 3 mrt. 1868, tr. (25 jaar oud) (Burgerlijke Stand) te Maurik op 5 mei 1893 met Willem Visscher Gorter, kandidaat notaris.

Op den Rösheuvel

Hoewel later bekend geworden door zijn geschriften over met name het Gelderse verleden, begaf Anspach zich in zijn eerste geschriften op andere terreinen. Zijn eerste uitgave betrof Oriëntaalse letterkunde, dateerde uit zijn studietijd en verscheen onder toezicht van de Leidse theoloog/arabist Th.W.J. Juynboll. Tijdens zijn verblijf in Eck en Wiel verzorgde hij volgens een korte opgave in het *Nieuw Nederlandsch Biografisch Woordenboek* diverse werken over religieuze aangelegenheden. Als predikant waren taal, taalgebruik en voordrachtskunst hem natuurlijk niet vreemd. Dat mag ook blijken uit enkele bijdragen in het tijdschrift van de *Letterlievende Vereeniging 'Nicolaas Beets'* te Utrecht genaamd *Euphonia*, een 'weekblad gewijd aan letterkunde en welsprekendheid voor Noord- en Zuid Nederland'. Al in de tweede jaargang (1877) verzorgde Anspach uitgebreide artikelen over twee pas verschenen uitgaven. Hieruit blijkt ook dat het verleden hem inmiddels boeide. Hij schreef namelijk naar aanleiding van de uitgave van de historische roman *De Kroon van Gelderland* van J. Huf van Buren (pseudoniem van J.A. Heuff Azn (1843-1910) en een werk van ds. C.F. Zeeman getiteld *Nederlandsche Spreekwoorden, Spreekwijzen, Benamingen en Volksuitdrukkingen, aan den Bijbel ontleend*. Zijn belangstelling voor voordrachtskunst kwam ook tot uiting in de plaatselijke vereniging *Nut en Genoegen*. Een gezelschap tot lering en vermaak voor de dorpsnotabelen. De leden van deze vereniging droegen stukken voor uit werken van literatoren als Hendrik Tollens en Nicolaas Beets, maar verzorgden ook eigen voordrachten.

De eerste 'echte' historische geschriften dateren uit begin jaren '70. Wellicht is zijn belangstelling gewekt door een zwager. Op 20 september 1866 trouwde zijn jongste zuster Alida Adolphine met mr. Jan Izaak van Doorninck, aanvankelijk provinciaal archivaris, in 1880 rijksarchivaris van Overijssel. Hoe het ook zij, in Eck en Wiel begon Anspach zich te verdiepen in de geschiedenis van Gelderland. Na enige tijd zouden vele bijdragen van zijn hand verschijnen, met name over het verleden van zijn eigen woonomgeving, de Neder-Betuwe.

8. Doodgeb. kind Anspach, geb. te Eck en Wiel op 5 jan. 1870.
9. Tjeerd Johannes Anspach, geb. te Eck en Wiel op 11 dec. 1870, ovl. (21 jaar oud) te Eck en Wiel op 30 dec. 1891.
10. Rebecca Jacoba Anspach, geb. te Eck en Wiel op 16 jan. 1873, ongehuwd, ovl. (53 jaar oud) te Hatterop op 30 okt 1926. Op 23 mei 1912 verhuisde ze naar Zeist
11. Martine Anspach, geb. te Eck en Wiel op 29 juni 1874.
12. Johan Christiaan Anspach, geb. te Eck en Wiel op 19 jan. 1876.
13. Ida Anspach, geb. te Eck en Wiel op 26 mei 1877, tr. (resp. 46 en ongeveer 60 jaar oud) (Burgerlijke Stand) te Oudewater op 24 juli 1923 met Willem Hendrik Marianne Doorman, geb. te Nijmegen circa 1863.
14. Bernard Anspach, geb. te Eck en Wiel op 12 dec 1878, ovl. (6 weken oud) te Eck en Wiel op 29 jan. 1879.

Op den Rösheuvel

Jacobus Anspach bleef tot juli 1900 predikant in Eck en Wiel. Toen de tijd aanbrak om in zijn zeventigste levensjaar met emeritaat te gaan werd hij beroepen door de kleine Hervormde Gemeente Bergeijk in Noord-Brabant waar hij zich vestigde samen met zijn dochter Johanna Judith. Nog bijna zes jaar zou hij er de gemeente voorgaan. Ook hier ging hij zich verdiepen in de plaatselijke geschiedenis. Al in 1902 verscheen er een boekje over de predikanten van de Bergeijkse Hervormde Gemeente. In het katholieke Brabant wist Anspach zijn draai toch te vinden en werd ook gewaardeerd door zijn katholieke burens getuige het medeleven bij zijn overlijden. Na zijn emeritaat met ingang van 1 januari 1906 bleef hij tot aan zijn dood in Bergeijk wonen.¹³

Zijn oudste zoon Jan Adolf kwam ook in deze regio terecht. Eind 1908 vestigde hij zich met zijn gezin in Veldhoven. Hij was kantoorhouder van de posteries en bleef dat tot zijn overlijden op 10 januari 1925.

De Locht in Veldhoven omstreeks 1912. Jan Adolf Anspach poseert met zijn gezin voor zijn woning met postagentschap.

Ds. Cornelis Fortuin (1910-2004)

Predikant in Bergeijk. Gehuwd op 16 april 1942 te Maassluis met Margaretha Johanna Kloots (*2-7-1914 te Langerak, †6-9-2013 te Veldhoven)

Cornelis Fortuin werd geboren op 12 augustus 1910 in Maassluis. Hij studeerde theologie in Leiden en werd in 1942 predikant in Nes-Wierum. Daarna stond hij vanaf 1946 in Berkel-Rodenrijs en sinds 1950 in de

¹³ bron: Biografisch Woordenboek Gelderland, deel 1, Bekende en onbekende mannen en vrouwen uit de Gelderse geschiedenis. Redactie: drs P.W. van Wissing, drs R.M. Kemperink, dr J.A.E. Kuys en E. Pelzers. Verloren Hilversum, 1998, pagina's 15-17.

Op den Rösheuvel

Noordoostpolder (Emmeloord-Centrum). In 1976 ging hij met emeritaat. Daarna werkte hij nog zes jaar parttime in het pastoraat in de streekgemeente Bergeijk. In 2002 werd in Bergeijk zijn diamanten jubileum (60 jaar) als dominee gevierd.

Hij overleed op 19 januari 2004 in Veldhoven en werd hier op de 24^e januari begraven. **(pos. 141)**

Zijn echtgenote werd naast hem begraven en hun dochter Mariëtta Monica Pauline Fortuin (geb. 6 december 1944 te Berkel en Rodenrijs – overl. 25 mei 2012 te 's Gravenhage) werd ook hier begraven **(pos. 165)**.

Ook zij vonden hier hun laatste rustplaats

prof. ir. T.H. van Wisselingh

Taco Hajo van Wisselingh werd geboren te Steenwijk op 25 februari 1891 als zoon van Cornelis Wisselingh en Cornelia Maria Noola van Noten. Zijn vader was hoogleraar farmacie aan de universiteit van Groningen.

Hij trouwde op 21 april 1914 te Delft met Anna Maria Alagonda Boon, geboren te Groningen op 2 juli 1892.

Van Wisselingh was werkzaam bij Rijkswaterstaat. Van 1 januari 1941 tot 1 februari 1946 was hij hoofdingenieur van Directie Wegen. Vervolgens werd hij hoofdingenieur-directeur van de provinciale directie. Eerst van de directie Noord-Holland van 1 februari 1946 tot 1 oktober 1951 en daarna tot 1 april 1953 van de directie Zuid-Holland.

Op 17 maart 1948 werd hij geïnaugureerd tot buitengewoon hoogleraar in de aanleg en exploitatie van wegen en de verkeerseconomie van de Technische Hogeschool Delft. Zijn rede had als titel: *'Enige beschouwingen over de economische zijde van het wegvraagstuk.'* Op 5 juli 1960 ging hij met emeritaat. Wisselingh was Ridder in de orde van de Nederlandse Leeuw.

Wisselingh overleed te Bergeijk op 31 december 1968 en werd op 4 januari 1969 begraven. Zijn weduwe overleed op 21 november 1978.

Foto boven.
Van Wisselingh en zijn echtgenote op 5 juli 1960 bij zijn afscheid als hoogleraar in Delft. (foto collectie TU Delft)

Op den Rösheuvel

Het familiegraf van de familie Verhagen.

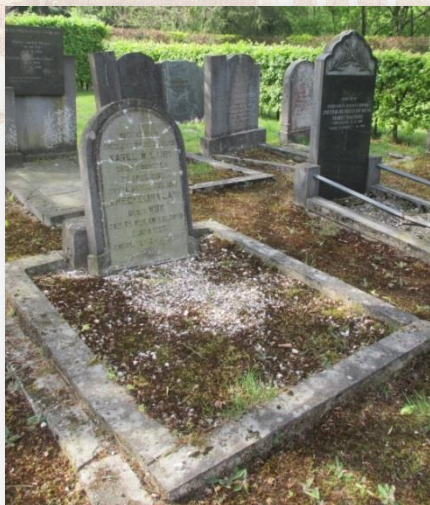
Dit is het familiegraf van Antonie Verhagen, zijn vrouw Arigje Maria van Vugt, hun zoon Jan Verhagen, hun kleinzoon Toon Verhagen en diens echtgenote Sijke van Wijk.

Antonie werd geboren op 18 juni 1845 in Loon op Zand. Zijn vrouw Arigje Maria van Vugt kwam uit Woudrichem en ze trouwden daar op 3 mei 1872. Ze vestigden zich in eerste instantie in Loon op Zand waar in 1873 hun oudste zoon Adriaan Gerrit werd

geboren. Kort daarna kwamen ze naar Bladel en betrokken een boerderij van de Maatschappij van Welstand. (ondersteuning 72)

Het echtpaar kreeg 9 kinderen. Op 3 maart 1896 kwam het gezin naar Bergeijk.

De kinderen verlieten Bergeijk, behalve zoon Jan die hier in 1916 trouwde met Mechelina van Wijk. De familie Verhagen pachtte een boerderij van de Maatschappij van Welstand die bekend stond als ondersteuning nummer 282, een boerderij met een areaal van ca. 8,4 ha. Tegenwoordig is die bekend als het Teutenhuis, achter de protestantse kerk. Jan overleed echter op 35-jarige leeftijd en werd hier bij zijn ouders begraven. Ze kregen 3 kinderen: Sijke, Toon en Jan jr. Toon en zijn vrouw Sijke van Wijk vonden ook hun laatste rustplaats in dit familiegraf. Jan jr. overleed overleed op 16-jarige leeftijd. Diens graf ligt achter dat van zijn ouders. (**pos. 71**) Mechelina hertrouwde met Karel Willem Lamm. Uit dit huwelijk werden nog 3 kinderen geboren.

graf van Karel Willem Lamm en Mechelina van Wijk (pos. 79 / 86)

Op den Rösheuvel

Toon Verhagen, oftewel 'Toon van Karel Lamm', woonde vroeger achter de Nederlands Hervormde Kerk, de boerderij van de Maatschappij van Welstand die bekend is als het Teutenhuis en waarin nu een museum en de VVV zijn gevestigd. Toon van Karel Lamm betekende veel voor de Bergeijkse gemeenschap; iedereen wist wie Toon van Karel Lamm was. Als oud wethouder van 1970 tot 1978 en als oud raadslid van 1962 tot 1990. Hij ontving een hoge Amerikaanse onderscheiding voor het onderbrengen van geallieerde vliegtuigbemanning en het over de grens met België brengen van mensen op de Maay.

Het college van Burgemeester en Wethouders heeft besloten om het pad naar de kinderboerderij aan de Domineestraat, te vernoemen naar Toon van Karel Lamm, ter ere van zijn inzet voor de gemeenschap Bergeijk.

Het straatnaambord (Toon van Karel Lammpad) werd op vrijdag 21 december 2012 onthuld door het college en de familie van Toon van Karel Lamm.¹⁴

¹⁴ Bron: Gemeentebld Bergeijk - Eyckelbergh

Een tragedie

Op zondag 25 januari 1880 overleed op 49-jarige leeftijd de uit het Oost-Indische leger gepensioneerde majoor Gerrit van Vuuren. De majoor kwam door zelfmoord om het leven, gepleegd op het secreet (wc) van zijn ouders in De Bucht in Bergeijk. De reden voor zijn daad was dat hij al langere tijd in onmin leefde met zijn vrouw, de Groningse Lena Gersom. Panken, die hem persoonlijk gekend heeft schreef daarover: *“Van werkzamen, vernunftigen, driftigen aard leefde hij met zijn luije vrouw in slechte verstandhouding en soms van haar gescheiden. Ook met zijne hoogbejaarde Ouders en éénigen Broeder (nu kaptein in Indië) had alle gemeenschap, sinds eenige jaren, opgehouden.”* De Van Vuurens woonden met hun 7 kinderen sinds 1879 in Stratum. Op zaterdag 24 januari nam Gerrit afscheid van vrouw en kinderen voor een bezoek aan zijn ouders in Bergeijk. Hij reist per trein naar Valkenswaard en overnacht daar. Daar stuurt hij een afscheidsbrief naar zijn ouders. De volgende dag reist hij met een rijtuig naar Bergeijk waar hij eerst een bezoek brengt aan logement *De Keizer* van J. Lommelaars in het dorp waar hij het een en ander nuttigt. Vervolgens gaat hij naar zijn ouders, de gepensioneerde marechaussee Jasper van Vuuren en zijn vrouw Wijva de Kock die in de Bucht wonen om zich met hen te verzoenen. Daar gebruikt hij het middagmaal waarna hij een luchtje gaat scheppen in de tuin die grenst aan de begraafplaats. Gerrit schiet twee maal zijn revolver af en gaat weer naar binnen. In de keuken legt hij zijn jas, stok, ridderteken en dergelijke af en voegt daar, naar later blijkt, nog een drietal brieven aan toe die gericht zijn aan zijn vrouw die hij adresseert als *‘de wed. van Vuuren’*, de ambtenaar van de burgerlijke stand en aan de brigadier van de marechaussee.

Hij ontdekt nu dat de daags tevoren in Valkenswaard geposte brief nu al wordt bezorgd, maar hij weet die ongezien in zijn zak te steken.

Opnieuw gaat de majoor de tuin in naar het aldaar aanwezige secreet. Het is inmiddels twee uur in de middag als hij zich hier een kogel door het hoofd schiet. Adriana Maris, de 16-jarige dienstbode, wordt als de familie opnieuw een schot hoort, op onderzoek uitgestuurd. Na even zoeken treft zij hem aan op 't gemak met zijn hoofd scheef gezakt tegen de muur met een zakdoek in de hand. Zijn hoed heeft hij nog op een plankje gelegd en naast hem ligt zijn revolver die nog twee kogels bevat.

Op eigen verzoek wordt hij begraven in de kleren die hij draagt. Zijn graf, ongeveer in het midden van de begraafplaats is slechts enkele meters verwijderd van de plek waar het dodelijk schot is gevallen.

Onder grote publieke belangstelling wordt de majoor op 28 januari om 11 uur 's morgens begraven. Dominee Sperna Weiland spreekt bij het graf over het goede dat Gerrit in zijn leven verricht heeft.¹

Hij laat een weduwe na met 7 kinderen, in leeftijd variërend van 6 tot 15 jaar. In september 1894 vertrekt zijn weduwe uiteindelijk naar Dordrecht.

Graf Evert Louis Smelik (pos. 102, 116, 123)

Evert Louis Smelik, predikant en kerkelijk hoogleraar ('s-Gravenhage, 8 september 1900 – Geldrop, 22 februari 1985.

Na het Christelijk Gymnasium in Den Haag studeerde Smelik vanaf 1919 theologie aan de Vrije Universiteit te Amsterdam. In 1924 deed Smelik kandidaats-examen en werd hij vervolgens hulpprediker in Bloemendaal. Hier leerde hij Geertje Jaape, verpleegster in het psychiatrisch ziekenhuis 'Vogelensangh', kennen, met wie hij eind 1925 in het

huwelijk trad. Twee weken later werd hij bevestigd in Tienhoven. Uit dit huwelijk werden 4 dochters geboren.

Toen dominee J.G. Geelkerken, die had gepleit voor meer ruimte voor de historisch-kritische exegese van de scheppingsverhalen - *'de sprekende slang'* -, in 1926 door een buitengewone synode geschorst en uit zijn ambt gezet werd, schaarde Smelik zich aan zijn zijde, waardoor hem een zelfde lot trof. Met een deel van zijn gemeente sloot hij zich daarop aan bij de Gereformeerde Kerken in Nederland in Hersteld Verband.

Mede om af te rekenen met de vanzelfsprekendheid van het verleden besloot Smelik zijn studie geheel over te doen. Hij ging theologie studeren aan de Leidse universiteit, waar hij op 27 juni 1939 cum laude het doctoraal examen aflegde. Op 8 april 1943 volgde zijn promotie aan de gemeentelijke Universiteit van Amsterdam.

Tijdens de Duitse bezetting was Smelik betrokken bij het verzetswerk, in het bijzonder de hulp aan joodse onderduikers.

Op 15 mei 1946 verenigden de kerken van het Hersteld Verband zich met de Nederlandse Hervormde Kerk.

De Generale Synode van de Nederlandse Hervormde Kerk benoemde Smelik op 15 februari 1949 tot kerkelijk hoogleraar aan de gemeentelijke Universiteit van Amsterdam, met als leeropdracht de bijbelse godgeleerdheid, de christelijke zedenkunde, de praktische godgeleerdheid en het Nederlands hervormd kerkrecht. Bovendien gaf hij college op het Theologisch Seminarium van de Nederlandse Hervormde Kerk in Driebergen. Als ethicus was hij lid van de Staatscommissie voor de herziening van de echtscheidingswet, die op 7 mei 1971 haar beslag kreeg.

Bekendheid kreeg Smelik, behalve door zijn zes als *'Postilles'* verschenen preekschetsen, vooral door zijn bijdragen aan het Liedboek voor de Kerken, dat in 1973 zou verschijnen. Van 1952 tot 1970 als voorzitter van de gezangencommissie optredend was Smelik streng en dwingend. Naast

Op den Rösheuvel

enkele vertalingen van liederen van onder anderen de door hem zo bewonderde Johann Christoff en Christoff Blumhardt, dichtte Smelik, vooral componerend in de stijl van Hugo Wolf en Gustav Mahler, sterk geestelijk en ethisch ingestelde liederen.

Begin 1954 verloor Smelik zijn vrouw, maar 6 jaar later hertrouwde hij met met een oud-catechisante uit Rotterdam, Margaretha Sneller, longarts van het voormalige studentensanatorium in Laren. Op 1 september 1967 ging Smelik met emeritaat. Twee jaar later verliet hij Amsterdam en verhuisde hij naar Noord-Brabant: eerst naar Bergeijk, in 1980 naar Geldrop.

Op 22 oktober 1970 liet hij het stoffelijk overschot van zijn eerste vrouw overbrengen naar Bergeijk. Het echtpaar Smelik-Sneller was in het bezit van een beeld getiteld 'Het Hert' van de Amsterdamse beeldhouwer Johannes Richters. Het was oorspronkelijk bedoeld geweest als grafmonument voor Smeliks eerste vrouw. Het echtpaar besloot het te schenken aan de gemeente Bergeijk waar het op 28 november 1984 in het Patersbos werd onthuld.¹⁵

Na zijn overlijden in 1985 in Geldrop werd hij hier bij zijn eerste vrouw begraven en ook zijn weduwe werd in 1989 in dit graf bijgezet.

Notaris René Joseph Louis Haenen

René Haenen werd geboren 21 februari 1926 te Amsterdam en overleed op 6 oktober 2008 te Veldhoven en begraven op 9 oktober 2008. (pos. 153)
Hij was tot 1991 notaris in Eindhoven en woonde in Bergeijk.

¹⁵ Het is door blikseminslag vernield. Nu staat er een stalen sculptuur van Harrie Verhoeven.

Een inmiddels verdwenen graf

Alexander Peter Brocx (Eibergen, 3 maart 1823 — Bergeijk, 15 januari 1904) (graf is inmiddels geruimd)

Omstreeks 1750 trouwden Alexander Brocx en Maria Leenders. Ze kregen 6 kinderen die allemaal in Terheijden werden geboren. Hun nakomelingen komen in diverse plaatsen in Noord-Brabant naar voren als ambtenaren en bestuurders. Gezien hun protestantse signatuur is dat tot 1794, de tijd van de Republiek, plausibel. Maar ook daarna tijdens de 19^e eeuw wisten zij hun posities aardig te handhaven.

Op 9 september 1839 vestigen Alexander Brocx, zijn vrouw Dina Henriëtte van der Meulen en hun 4 kinderen zich in Bergeijk, op dat moment komend uit Eibergen. Alexander is dan 51 jaar oud en kan zich kennelijk dan al veroorloven om als beroep in het bevolkingsregister de omschrijving '*particulier*' te krijgen. Een enkele keer, in 1860, staat hij omschreven als '*gepensioneerd viseteur*'.

Dina overlijdt in 1869 en Alexander volgt 10 jaar later. Vermoedelijk zijn zij ook hier begraven, maar er zijn geen grafmonumenten aanwezig die dat nog kunnen bevestigen. Het graf van hun tweede zoon Alexander Peter Brocx is het enige dat nu nog op een lijst van begravenen voorkomt.

Alexander Peter Brocx, die ook als '*particulier*' of '*zonder beroep*' wordt omschreven trouwt in Bergeijk op 22 februari 1854 met de katholieke, in Oosterhout op 4 januari 1829 geboren Arnoldina Aarts. Arnoldina had al een dochter Josephina. Zij werd -inmiddels net 5 jaar oud geworden- bij het huwelijk erkend en kreeg zodoende ook de naam Brocx. Ze zou het enige kind blijven.

Alexanders oudoom was Johannes Manuel Brocx die substituut-secretaris was van de schepenbank van Veldhoven-Zeelst-Blaarthem van 1770 tot zijn dood in 1793. Hij was geboortig van Terheijden en op 12 december 1774 gehuwd met de domineesdochter Anna Catarina Ross. Hij was ook secretaris van Waalre en Valkenswaard. Hij woonde in Waalre en werd daar op 11 maart 1793 begraven. Alexander Brocx, zijn zoon, vervulde de functie van substituut-secretaris van Veldhoven in de jaren 1793-1794. Hij volgde ook zijn vader op als secretaris van Waalre en Valkenswaard. In Veldhoven is de straatnaam *Brocxpad* naar hen vernoemd.

Tot besluit

Religieuze aspecten

De oriëntatie van de graven is gericht op het oosten. De overledenen zijn naar oud gebruik met de voeten naar het oosten begraven. Bij het laatste oordeel wordt de wederkomst van Christus verwacht vanuit het oosten (Jeruzalem), daarom worden bij christenen de doden zo gelegd dat zij Hem bij zijn komst onmiddellijk zouden kunnen zien. De protestantse graven zijn veelal sober. Het is slechts een wachtkamer voor de Jongste Dag. Dit is ook terug te vinden in het gebruik op het einde van de 19de en begin 20ste eeuw: een hekwerk om het graf als symbool van een 'wachtkamer'. Het gebruik om kinderen bij elkaar in een eigen 'hofje' te begraven heeft hier geen toepassing gevonden; zij liggen gewoon tussen de andere graven. Ook katholieke gebruiken vindt men terug: op een aantal graven is een kruis afgebeeld en een engelenkopje op een kindergraf. Op Allerzielen (2 november) komt men zelfs een bloemnetje brengen op enkele graven.

Natuur

Op de begraafplaats komen drie oude beuken en een eik voor (allen gepland voor 1900) die zijn opgenomen in het Nationaal Register van Monumentale Bomen.

De beuk in de zuidoostelijke hoek spant de kroon: deze stamt nog van de aanleg van deze begraafplaats, dus van ca. 1860 en is daarmee waarschijnlijk de oudste beuk uit Bergeijk.

De oude groene beuk (Fagus Sylvatica) uit ca. 1860.

Cultuurhistorische waarde en bescherming

Tot op heden heeft de begraafplaats geen formele bescherming, niet op rijksniveau, maar ook niet op gemeentelijk niveau. Dat is opmerkelijk omdat de begraafplaats als geheel met zijn historische ontwikkeling kenmerkend is voor de ontwikkeling van een kleine protestantse gemeenschap in een overwegend katholiek Brabants dorp. Een aantal grafmonumenten is cultuurhistorisch waardevol zowel in de zin van herinneringswaarde aan mensen die op een of andere wijze van bijzondere betekenis zijn geweest of om de cultuurhistorische waarde van het grafmonument op zichzelf.

Omdat er in principe voldoende capaciteit aanwezig is, is de noodzaak tot ruiming en her-uitgifte niet aanwezig. Blijft natuurlijk wel de vraag hoe de instandhouding van de grafmonumenten kan worden bereikt. Een belangrijk deel van de waardevolle monumenten wordt ingenomen door de graven van diverse telgen uit het geslacht Van Galen. Via de Van Galenstichting is het onderhoud daarvan bij de Hervormde Gemeente komen te liggen.

Op den Rösheuvel

Overige informatie

Per jaar worden maar 2-3 mensen begraven. Er wordt geen onderscheid gemaakt naar religie. Iedereen kan hier begraven worden. Tot 1997 werd de begraafplaats ook aangeduid als algemene begraafplaats voor Bergeijk. Deze functie werd echter overgenomen door de begraafplaats 'Kapelakker' in Luijksgestel sinds de vorming van de gemeente 'Groot' Bergeijk in 1997. Verder zijn er geen strikte regels voor grafmonumenten, zodat er een grote verscheidenheid te vinden is aan grafmonumenten. Grafrechten worden uitgegeven voor een periode van 20 jaar waarna per 10 jaar verlengd kan worden. Er worden enkele graven en dubbelbrede graven uitgegeven. Echter geen dubbeldiepe graven vanwege de slechte kwaliteit van de ondergrond. Sinds 2003 kunnen asurnen geplaatst worden in kleine grafkeldertjes waarin ruimte is voor 2 asurnen. Het beheer van de begraafplaats is in handen van het college van kerkrentmeesters van de Protestantse Gemeente te Bergeijk.

Ook eigentijdse
grafmonumenten

Op den Rösheuvel

Bronnen:

- De historie van de protestanten in het katholieke Bergeijk, Jaap Bussing, uitgave Heemkundekring.
- De dagboeken van P.N. Panken, memorieboek van een Brabantse schoolmeester, bewerkt door dr. P. Meurkens, uitgave 1997 van Kempen Uitgevers.
- Late lijkrede voor Piet Barentsen, vader voor velen, door Anèt Saal.

Met dank aan Jaap Bussing en Johan Bos voor hun welwillende medewerking.

mei 2014,
W.L.P. Coolen

BIJLAGE

HET REGLEMENT VAN 4 FEBRUARI 1874

REGLEMENT

op
het begraven van lijken op de begraafplaats der
Hervormde gemeente van
Bergeijk ca

Ingevolge art.27 alinea 4 van het reglement voor de provincie Noordbrabant van 16 July 1829 (provinciaal blad 1831 nr. 64 van 5 April letter D) in overleg met het gemeentebestuur, vastgesteld in de vergadering van Kerkvoogd en Notabelen der voornoemde Hervormde gemeente den 4^e Maart 1863 goedgekeurd bij besluit van het gemeentebestuur van Bergeijk, in dato 5 derzelfde maand N° 197 geamplieerd in de vergadering van Kerkvoogd en Notabelen den 5^e February 1874 tengevolge van het verplicht te bouwen lijkenhuis en vergrooting der begraafplaats.

=====

Art. 1

De nieuwe begraafplaats aangelegd op een perceel land te Bergeijk in Sectie A op een gedeelte noord van N° 632 zal in den regel strekken tot het begraven van lijken van familien der Hervormde gemeente van Bergeijk c.a. gevestigd in de burgerlijke gemeenten van Bergeijk, Riethoven, Westerhoven, Luijksgestel en Borkel.

Art. 2

De begraafplaats wordt verdeeld in drie delen

- a. Het eerste deel zijnde de noordzijde van den middenpad tot aan de noordelijke heg is bestemd om in tien percelen als eigen graven uitgegeven of verkocht te worden.
De perceelen No 8,9 en 10 zijn bestemd om te worden gesplitst in afzonderlijke gedeelten in de helft of een derde.
In de helft kunnen geplaatst worden vijf lijken en moet voor het eigendomsrecht betaald worden f.14 veertien gulden.
In een derde kunnen geplaatst worden drie lijken en moet voor eigendomsrecht betaald worden f.10 tien gulden alles met toepassing van het geen over het eerste gedeelte meer is verordend.
- b. Het tweede gedeelte zijnde een gedeelte westwaarts ten zuiden van den middenpad zoals afgepaald van ontrent de helft der geheele lengte tot aan de westerheg is bestemd voor graven van hen, die f.2,50 in de kerkekas storten.
- c. Het derde gedeelte zijnde een gedeelte oostwaarts ten zuiden van den middenpad zoals afgepaald is van ontrent de helft der geheele lengte tot aan den ingang is bestemd voor hen die verlangen hunne betrekkingen minder kostbaar begraven te hebben namelijk voor een gulden aan de kerkekas te betalen, of wel een bewijs van onvermogen, door de diakenen of kerkeraad af te geven.

Art. 3

Als kerkelijke inkomsten zal betaald worden

- a. voor een eigen graf op het eerste deel A als koopsom voor vijftig jaren vijf en twintig gulden f.25
- b. voor het openen en sluiten bij iedere begraaving vijf gulden f.5

Op den Rösheuvel

Voor een graf op het tweede gedeelte B voor het openen sluiten bij iedere begraaving	f.2,50
Voor een graf op het derde gedeelte C voor het openen en sluiten	f.1,-
Door onvermogenen aan de kerkekas	niets

Bovendien wordt betaald aan den doodgraver door de betrekkingen van den overledenen

Voor het openen en sluiten bij iedere begraaving behalve voor het ijzer en metselwerk

Op het eerste deel	f. 2,50
Op het tweede deel	f .1 , - -
Op het derde deel	f. 0,50

Wanneer de f.0,50 bepaald te betalen op het derde onderdeel door de familie niet betaald werd, zal dit uit de diaconiekas betaald worden.

Wanneer de doodgraver door de familie gebzigt wordt tot het aanzeggen van het overlijden in de gemeente, het noodigen van bureu of vrienden tot het bijwonen der begraaving zal hij voor het bekend maken hoogstens een gulden en voor het uitnoodigen mede hoogstens een gulden en voor het planten van een boom hoogstens een gulden kunnen eischen.

Art. 4

Ingeval van overlijden zullen de betrekkingen zich verklaren op welke der drie gedeelten der begraafplaats zij het lijk wenschen begraven te hebben. Indien zij nog geen eigen graf hebben, of zij zulk een verlangen, zij de keuze van een der onverkochte plaatsen alwaar zij vrijheid hebben al zulke ijzer of metselwerken te laten aanbrengen als zij goedvinden en daarin tien lijken te plaatsen voor een geheele grafplaats, vijf lijken voor eene halve en drie voor een derde van eene geheele grafplaats.

De begraaving op de zuidzijde geschiedt op beide plaatsen naar volgorde van overlijden en naast elkander, op het tweede deel zal eene ruimte gelaten worden tusschen ieder lijk van eene halve Nederlandsche el en zoo ook op het derde onderdeel.

Art. 5

Een ieder die zich bij den kerkvoogd aanmeld zal een eigen graf kunnen koopen; zoodanig graf blijft het eigendom der familie waar zij ook wonen , onder verplichting om na het plaatsen van tien lijken, en ook na tijdsverloop van vijftig jaren van dezelfde plaats gebruik willende maken of die behouden op nieuw aan de kerkekas te betalen vijf en twintig gulden f.25, - voor vernieuwd eigendomsrecht.

Art. 6

Bij elk eigen of verkocht graf zal door de betrekkingen een steen of eikenpaal kunnen geplaatst worden, en daar op aanduiden den eigenaar met de namen der begravenen en het jaartal enz. van overlijden; voorts zal daarop geplant mogen worden alles in overleg met den kerkvoogd.

Op het tweede deel zal ieder graf ten koste der belanghebbenden kunnen worden aangeduid door een dergelijken houten paal, niet hooger dan een halve el, met den naam en jaartal van overlijden en mag daarbij een heester planten.

Boomen mogen op het tweede en derde deel niet geplant worden.

Indien iemand op het tweede of derde deel meer aan de graven zal willen toevoegen hetzij een hek of zerk of andere ornamenten zal dit niet mogen

Op den Rösheuvel

geschieden dan met goedkeuring van het kerkbestuur en zal daarvoor in de kerkekas moeten storten, behalve het bij artikel 3 bepaalde de som van tien gulden f.10.

Art. 7

De volgorde van het begraven is bepaald als volgt:
Op het eerste deel of eigen graven naar goedvinden der familie eigenaresse.
Op het tweede en derde deel te beginnen aan de oostzijde der ruimte, het eerste neven den middenpad tot dat de rij bezet is, waarna weder aan den pad begonnen wordt en zoo vervolgens.

Art. 8

Er worden twee registers aangelegd; een hetwelk bij den kerkvoogd zal berusten en door dezen worden bijgehouden, bevattende de verkochte of eigen graven, de namen der eigenaren, de namen der overledenen, de datums van begraafing ende betaalde begrafenisrechten. Het ander register is voor den doodgraver bestemd om door deze bij te houden ingevolge Art.16 van het Provinciaal Reglement.

Art. 9

Ingeval nabestaanden van overledenen, van andere belijdenis dan die der Hervormde, lijken op deze begraafplaats zouden willen plaatsen, zullen deze daarvoor graven geheel of gedeeltelijk mogen koopen mits aan de kerkekas betalen de f.25 vijf en twintig gulden, en verder het dubbele dat bij iedere rubriek is bepaald. Het planten van hekken en ornamenten geschied in overleg en goedkeuring van den kerkvoogd.

Art. 10

De kerkvoogd en notabelen hebben te zamen de beslissing ontrent het begraven van lijken in een graf en in het algemeen waar ontrent het reglement onzekerheden over laat of niet bepaald voorziet. Zij stellen te zamen den doodgraver aan en geven dien zijne instructiën bij extract uit dit en het provinciaal reglement.

Art. 11

De doodgraver zal zich hebben te gedragen

1. naar het reglement op het begraven van lijken in de provincie Noordbrabant van 15 July 1829.
2. naar dit reglement vastgesteld den 4^e Maart 1853 en naar dit geamplieerd in vergadering van kerkvoogd en notabelen van den 4e Februari 1874 en naar die welke al nog mochten vastgesteld worden.
3. naar de bijzondere bevelen van den kerkvoogd waar eenige onzekerheid zou bestaan.

Art. 12

De doodgraver zal bij het vernemen dat er een overleden is voor wie men van de begraafplaats der Hervormden zou willen gebruik maken, zich naar het sterfhuis begeven, vernemen aldaar het verlangen der betrekkingen ontrent het begraven, geeft aan den kerkvoogd van een en ander kennis en handelt in overleg met laatstgemelden.

Art. 13

Daags voor de begraafing zal de doodgraver zich door den ambtenaar van den burgerlijken stand doen ter hand stellen het door dezen afgegeven bewijs van verlof tot begraafing welke bewijzen hij liasseert of bewaart en jaarlijksch in Februari aan het gemeentebestuur inlevert. Hij zorgt voor het tijdig openen van den grafkuil en dezen altijd zoodanig in te richten, dat de dragers met de kist in den grafkuil kunnen afdalen en de kist zonder touwen neder laten.

Art. 14

De doodgraver verzekert zich op het uur der begraafing dat de grafkuil en het geen verder bij de begraafing behoort in orde en aanwezig is. Na het zinken der kist werpt hij eenige spaden aarde op de kist tot dat die bedekt is, steekt de spade in den grond als teeken, dat de rouwstoet de begraafplaats kan Verlaten; waarna hij onmiddellijk verder zorgt voor het geheel sluiten van het graf hetwelk eenvoudig met eene verhevenheid of heuveltje zichtbaar moet blijven.

Voorts zij hij aanwezig en zorgt voor de regelmatige plaatsing van hetgene de familie bij de eigen graven geplaatst of geplant wil hebben. zoo mede bij het plaatsen of planten van palen op de tweede afdeeling.

Art. 15

De doodgraver zorgt voor de voortdurende sluiting der begraafplaats, het bergen der gereedschappen als: baarkleed, mantels, sluijers en voor het in orde blijven dier zaken; voorts voor het eens of twee malen in het jaar opwerken der graven op het 1^e en 2^e onderdeel alles in overleg met den kerkvoogd.

Het scheeren van den heg, het schoonhouden van pad en heggen is voor rekening der kerk.

Art. 16

De doodgraver zal als de familie verlangt dat op de oude begraafplaats begraven worde, zorgen dat dit kunne geschieden, wanneer de familie verlangt bij het begraven geluid te hebben, dat de begrafenisstoet voorzien zij van mantels en sluijers, of dat door de burens begraven worde zal hij mede zorgen dat dit alles regelmatig en ordelijk plaats hebbe.

Art. 17

Voor het gebruik van baarkleed wordt betaald

op het eerste onderdeel	f.1,50
tweede idem	1,--
derde idem	,50
voor mantels en sluijers voor ieder	,10

Art. 18

De doodgraver heeft den voorrouw tot aan het graf; hij is voorzien van mantel en sluijer.

Wanneer de dragers voor hunne diensten betaald worden zullen die in den regel voorzien zijn van mantel en hoed; na de begraafing volgen zij den stoet tot aan het sterfhuis.

Op den Rösheuvel

Art. 19

Onder het plaatselijk gebruik behoort dat gehuwde overledenen door gehuwde en ongehuwde overledenen door ongehuwde mannen gedragen worden.

Dat wanneer de begraafing door buren geschiedt de dragers niet betaald worden.

Dat in het sterfhuis terug gekeerd, men aldaar enkel een kop koffij schenkt en de dragers na het ontvangen hunner belooning zich verwijderen.

De familie van den overledene volgen de baar, vervolgens de kerkeraad, de buren en gaan twee en twee naast elkander.

Art. 20

Aan den kerkvoogd is opgedragen het beoordelen van het volbrengen der plichten door den doodgraver, die ontslagen kan worden door het kerkbestuur en ingeval van wangedrag door het gemeentebestuur.

Art. 21

De verkregen rechten ingevolge het reglement van 4^e Maart 1863 blijven geëerbiedigd.

Aldus overwogen en vastgesteld in vergadering van kerkvoogd en notabelen in bijwezen van de gemeenteleden Ds. Sparna Weiland, Adr. van Galen, K.W. Lamm, C. Bieleveld en F.J.F. Cappelle te Bergeijk den 4^e Februari 1874.

Voor afschrift conform de notulen
(w.g.)

A. van Galen

kerkvoogd

A. Scholte

P. van Galen
notabel

